

**ULUSLARARASI
TÜRK DÜNYASI İNANÇ
ÖNDERLERİ KONGRESİ
BİLDİRİLERİ**

**23-28 EKİM 2001
ANKARA**

ANKARA - 2001

Yayımlanan Bildirilerin dil, imla ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir. Bildirilerdeki görüşler TUKSEV Türkiye Kültür Sanat ve Eğitim Vakfı'nın görüşü anlamında yorumlanamaz.

BASKI :

EKİP GRAFİK

Matbaa Reklam Hizmetleri Ticaret ve Sanayi Ltd. Şti.
İstanbul Yolu 13. Km. Gersan Sanayi Sitesi 655. Sokak
No: 54 Ergazi / ANKARA
Tel / Fax : (0.312) 256 92 00 (4 Hat)

ISBN : 975 - 6573 - 01 - 5

Bu kitap; Kültür Bakanlığı ile Türkiye Sanat ve Eğitim Vakfı işbirliğinde TİKA'nın katkılarıyla gerçekleştirilen *“Uluslararası Türk Dünyası İnanç Önderleri Kongresi”* bildirilerinden hazırlanmıştır.

TRAKYA VE BALKANLARDA İNANÇ ÖNDERLERİNİN SEÇİMLERİ VE ERKÂNLARDA FARKLILIKLAR.

Refik ENGİN

Ehli Beyt yolu erkânlarında KANUNİ EVLİYADA farklılık yoktur. Uygulamalarda farklılıklar zaman içinde çeşitli baskı ve nedenler ile oluşmuştur.

Trakya ve Balkanlardaki Bektaşî gurupları ve diğer tarikatların en belirgin özellikleri zamanla topluma mal olmuş, kendi kültürleri ile şekillenmiş inanış ve törelere göre uyarlanmıştır. Kökenden gelen bazı unsurlar Anadolu ve Balkanlardaki aynı inanışın farklılıklarını meydana getirmiştir.

Ehli Beyt tarikatlarında iki türlü seçim uygulanmaktadır. Soya bağlı Seyyitlik sistemi, diğeri de seçim ile yapıla gelen uygulamalardır. Bu seçim sistemleri toplumların geçmişlerinde de etkin olmuştur.

Türklerde Savaş komutanı bey olacak kişileri, oy verme usulü ile seçmelerini, Babagan kolu Bektaşîleri ve Rumeli Bektaşî süreklileri benimsemiştir.

Bu gün Anadolu'da Alevilerde uygulanan soya dayanan sistemin uygulanması ise, Eski Türklerdeki saltanatın devam sisteminin benzeri, hatta devamıdır. Osmanlı devletinde padişahların soya dayanması da bunun en açık örneğidir.

Günümüzde Trakya'da Ehl-i Beyte bağlı tarikatları iki bölümde inceleyebiliriz.

ÇBunlardan biri Balım Sultan evveli Bektaşî erkânına bağlı olan dergâhlar ile, Balım Sultan erkânına bağlı olanlardır. Bir üçüncü grup olarak Ehl-i Beyt'e bağlı olan Şeyh Bedreddinin yolunu sayabiliriz. Hacı Bektaş Veli sonrası Bektaşîliği uygulayanlar günümüzde Anadolu'da ve Trakya'da Balkanlar'da halen devam etmektedir. Devam edenler içerisinde Seyyit Ali Sultan'a bağlı Kızıldeli Bektaşîleri ile Abdal Musa erkânına bağlı olanlar bilinmektedir.

Balım Sultan evveli Bektaşî erkânı uygulayan, Trakya'daki Ehli Beyt tarikatları şunlardır:

Ç Seyyid Ali Sultan erkânı uygulayan Kızıl Deli Bektaşîleri ve aynı tarikatın evladiye kolu olan, Ali Koç Baba Bektaşîleridir. Otman Baba ve Akyazılı Sultan Bektaşîleri Trakya'da Babailer olarak bilinmektedirler¹

Bu guruplar dışında halen Balım Sultan erkânını uygulayan yaygın guruplar vardır.

BALIM SULTAN BEKTAŞÎLERİ

Ç Balım Sultan erkânı uygulayan en büyük Gurup AMUCA topluluğudur. Trakya'da Balım Sultan erkânını uygulayan Babagân kolu Bektaşîlerinin merkezi Tekirdağ'ın Kılavuzlu köyüdür. Amucaların ve Trakya Babagân kolu Bektaşîlerini temsil eden Kılavuzlu köyünde ikamet eden Halife Halil Tiryaki Babadır. Balım Sultan erkânına göre şu an İzmir'de ikamet eden Dede-baba Ali Haydar Ercan'a bağlıdır. Amucalar haricinde Balım Sultan erkânına bağlı bulunan Sarı Keçe Türkmenleri de (Tekirdağ'ın Şarköy, Mürefte civarında) Halife Halil Tiryaki Babaya bağlıdır.

Balım Sultan erkânına göre meydan açan AMUCALARDA tarikat liderlerinin konumu.

Ç Babagân kolu Bektaşîliğinde dileyen her kişi eşi ile veya yalnız, nasip alıp yola girer. Eskiden nasip törenlerinde babası ve annesi nasip almış kişilere ve nasip kurbanı kesenlere nasip törenlerinde öncelik veriliyormuş. Bu gün bu kural, ayrıcalıklara ve eşitlik ilkelerine ters düşer diye uygulanmamaktadır.

Derviş adayını mürşitler belirler. Önce o yerde bir dervişe ihtiyaç duyulması şarttır. Derviş makamında belli yıl hizmeti sonrası, o yerde veya yörede bir Babaya ihtiyaç duyulması halinde halkın tamamına yakınının imzasını alması gerekmektedir. Baba adayını, bir Halife Babadan el etek tutarak kış ve giyerek mürşit olur.

Amucalarda bir kişinin Baba veya derviş olabilmesi için ilk önce bu yola girmesi bir (nasip alması) Mürşitten el etek tutması gerekmektedir. Daha sonra çıraklık (Çerağ uyaran), rehberlik, yaptıktan sonra derviş olması istenmektedir. Mürşit olması için Dervişin makamında belli yıl hizmeti sonrası, o yerde veya yörede bir babaya ihtiyaç duyulması halinde halkın tamamına yakınının imzasını alması gerekmektedir. Baba olacak kişinin halktan onay imzalarını derviş veya Baba toplar. Bu imzaları, kimi kez bir muhip can dahi toplayabilir.

1 Refik Engin, Uluslararası Anadolu İnançları Kongre Bildirileri, syf. 235.

Trakya'da bulunan tüm tarikatların ortak bir uygulaması da, eşlerin mutlaka razı olması gerekmektedir. En ufak bir isteksizlik duyulduğu an o kişiye makamlar verilmez. Bu uygulama Baba ve Halife Baba oluşlarda da aynen uygulanır. Tanıtmaya çalıştığımız tüm toplumların, Türkmen oluşları, akraba evliliğine karşı oluşları, Atatürkçü olmaları, liderlerin ve yardımcılarının siyaset ile uğraşmamaları hatta aza ve muhtar bile olmaları yasaktır. Derviş veya Baba ya da Halife Baba olacak kişinin eşinin yola girmiş olması diye şart yoktur. Ama eşinin rızası şarttır.

Amucaların Balım Sultan Bektaşî erkânını devam edenlerin hala eski yollarının (Şeyh Bedreddini) bazı kurallarını uyguladıkları görülmektedir. Bu uygulamaların Balım Sultan erkânının ile hiç bir alakası yoktur. Sadece eski yollarının bazı geleneklerine sadık kalmalarıdır. Bu meydan açılışından, kapanışına kadar uygulanmaktadır. Balım Sultan Bektaşî erkânında dervişler meydan sofrasında oturamazlar. Amucalarda, Şeyh Bedreddini erkânındaki gibi, dervişlerin meydan sofrasına oturduğu görülmektedir. Bazı araştırmacılar, Amuca Bektaşîlerini tanımadıkları için, bazı uygulamalarını tanıtırken, hayali bir takım yakıştırmalar üretmektedirler. Meydan, Trakya'da Ehli Beyt tarikatına devam edenlerin toplandıkları yere verilen ad olup Meydan sofrası da Mürşidin oturduğu sofradır.

Yine Trakya'daki tarikatları incelerken gördüğüm ortak bir özellik daha vardır. Daha evvel bir ocakta mürşit yetişmişse ardından, soyunda bu işe yatkın kişi varsa bu yola hizmet etmesi için halk tarafından baskılar yapılmaktadır. Bu, geçmişte onlara dini inançlarını uygulayana bir vefa borcu olarak ta algılanabilir. İkincisi ise, eskiden okuma yazma oranı düşük olduğundan, bu ocaklarda aşkla pişen kişilerin, makamlarda görevini aşk ile yapacağına dair inancın uzantısından başka bir şey değildir. Hatta bu dervişlerin soyunda dahi görülmektedir. Hala bu yanlış uygulama yapılmaktadır.

Her ne kadar lider seçimi, yani yeni babanın posta oturturulması demokratik olarak yapılıyor görülüyorsa da, bazı kalabalık soyların bu tür makamlarda bir temsilcisini bulundurma istekleri tam olarak sistemin uygulanmasını engellemektedir.

1868 yılında Şeyh Bedreddini erkânından bir bölümü, Babagân kolu Bektaşîliğine geçmesine rağmen, Baba olanların soylarına baktığımızda, bazen ard arda aynı soydan 5 kişinin baba makamına oturduğunu görmekteyiz. (Tekirdağ'ın Kılavuzlu köyünde Abdal Ahmet Baba soyunda) Bu uygulama yanlışsa da o günün şartlarına göre yeterli olduğu için o günlerde yapılmıştır. 1983 yılında Trakya'daki Balım Sultan Babagân koluna bağlı Bektaşîle-

re, İstanbul'dan ayırarak Halifelik verilmiştir. Bu bir bakıma Trakya'nın dıştan bazı kişilerce yönetilmesinin sonu olmuştur. Kendi özünden yetişenlerin hizmetleri daha olumlu sonuçlar doğurmuş, sönmek üzere olan pek çok ocak yeniden canlandırılmıştır. Halen pek çok yeni ocaklar açılmaktadır.)

Balım Sultan erkânına göre halife baba seçimi üç şekilde yapılmaktadır:

Birinci yol, 2 adet Halife Babanın önerisi ile bir babanın Halife babalığını, Dede babanın onayına sunar. İkinci yol bir halife baba ile birlikte Dede baba uygun gördükleri babayı halife baba yapabilirler. Görüldüğü gibi halife baba seçiminde Dede babanın onayı gerekmektedir. Son olarak ta bu yola bir ömür boyu aşk ile hizmet etmiş olması gerekmektedir. Trakya da Babagân kolu Bektaşîlerine verilen Halife Babalık Hilafetnameleri de ömür boyu hizmet ettikleri için verilmiştir. Trakya da geçmişte babaların halife adayı gösterdikleri olmuştur. Sadece isim verip önerebilirler. Bu yanlış olup, merhum Dede baba Salih Bedreddin Noyan bu uygulamanın erkanda olmadığını, ama mürşitlerin önerilerini her zaman dikkate almak gerektiğini söylemiştir.

« Bir Halife Baba en fazla 3 adet dervişe mürşitlik icazetnamesi verebilir. Üçten fazla Mürşit ihtiyacı olduğunda mürşitlere icazetleri dedebaba verir. Balım Sultan erkânına göre 11 halife Babanın toplam en fazla 33 adet mürşit için icazet verebilir. Bu sayının üzerindeki tüm mürşitlere Dede baba icazet verir. Aslında Halifeler de icazet verirken dedebaba vekili olarak icazet verirler»

Tekirdağ'ın Kılavuzlu köyü 1983 yılına kadar Tekke niteliğinde idi. Bektaşîliğin babagân kolu lideri merhum Bedri Noyan DEDEBABA Cafer Tuncay Babaya, bu yola hizmetinden dolayı Halifelik Hilafeti verince o günden sonra dergâh seviyesine yükselmiştir. Dergâhın ilk postnişini Halife Cafer Babadır. Halife Cafer Baba ömrünün beş yılını Derviş, 38 yılını babalık (Mürşitlik), kalan sekiz yılını da Halife Baba olarak, toplam 51 yıl bu yola faal hizmet etmiştir. Hizmeti büyüktür. Ruhu şad olsun. Amucalar da Abdal Ahmet Babanın yeri nasıl tartışılmazsa Halife Cafer Babanın yeri de öyle tartışılmaz. 01.08.1991 tarihinde Halife Cafer Baba Hakka yürüyünce kısa bir dönem dergâh postnişiniliği boş kalmıştır. Ardından 1992 yılında, oğlu Fehmi Tuncay, Halife Turgut Koca tarafından Mürşitliğe layık görülünce, boş olan postnişiliğe atanmıştır. Abdal Ahmet Baba ile başlayan bu yolda kılavuzlu köyünde sırası ile şu kişiler Mürşitlik yapmışlardır.

1. Abdal Ahmet Baba, 2. Mehmet Ali Baba (Bu zat daha sonraları Eskişehir'in Seyyit Gazi ilçesine göç etmiş.) 3. Alimşah Ahmet Baba, 4. Şaban

Sırrı (Efendi) Baba 5. Hüseyin Pehlivan Baba, 6. Ali Kemteri Baba, 7. Veli İnal (Efendi) Baba, 8. İbrahim Erol Baba, 9. Halife Cafer Tuncay Baba, 10. Hüseyin Erol Baba, 11. Halife Halil Tiryaki Baba, 12. Ali Balım Baba, 13. Halil Bulut Baba, 14. Tevfik Çetin Baba, 15. Fehmi Tuncay Baba. Bunların son Beş adedi halen sağ olup hizmete devam etmektedir.

Alımşah Ahmet Baba dergâhı postnişini, Halife Halil Tiryaki Baba, Abdal Ahmet Baba dergâhı postnişini Fehmi Tuncay Baba ve Tevfik Çetin Baba Kılavuzlu köyünde, Halil Bulut Baba Çorlu ilçesinde, Ali Balım Baba İstanbul Eyüp'te hizmet vermektedirler. Bunlara halen sağ olan Kırklareli'nin Çeşmekolu, köyünden Bektaş Erol Baba, Kırklareli'nin Karıncak Köyünden Hasan Güner Baba, Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesine bağlı Yenibedir köyünden Ali Hayder Harparslan Baba ve Kırklareli merkezindeki Hasan Yıldız Baba ile birlikte 9 adet Baba faal olarak yola hizmet etmektedirler. Bu Mürşitler manen Kılavuzlu köyüne bağlıdırlar. Ayrıca İzmir'e Dede Baba ya bağlanan Haydar Karaman Baba da Amucalar içerisinde hizmete devam etmektedir.

Ayrıca İstanbul Beşyüzevler'de Kırklareli kökenli Ali Sezer Baba hizmete devam etmektedir. 24.04.1996 yılında Kılavuzlu köyü Mürşitlerinden Halil Tiryaki Baba hizmetlerinden dolayı Merhum Bedri Noyan Dede Baba tarafından Halife Babalığa layık görülerek Hilafetname verilmiştir. Şu an Trakya'da Babagan kolu Bektaşîleri Kılavuzlu köyünden Alımşah Ahmet Baba postnişini Halife Halil Tiryaki babaya bağlıdırlar. Abdal Ahmet Baba ile başlayan Babagân Bektaşîliği Kılavuzlu köyünde pek çok muhip, derviş, mürşit ve iki adette Halife Baba yetiştirmiştir. Gelecekte de her zaman Trakya da büyük bir ışık olarak Ehli Beyt tarikatlarına güç verecektir.²

Balım Sultan Bektaşîleri (babagân kolu)nde halife sayısı 12 ile sınırlandırılmıştır. 12 adetten az olabilir, ama fazla olamaz. [12. cisi ve] bunların başı yine kendi aralarında erkana göre seçim ile ömür boyu kaydı ile bu makama getirilen Dede babadır.

Dede babalık Sersem Ali Dede Baba ile başlamış 1551 yılından bu yana devam etmektedir. Günümüzde 29. cusu 12.12.1997'de seçilen Ali Haydar Ercan Dede babadır.

2 Refik Engin. Trakya da bir Bektaşî dergâhı Abdal Ahmet Baba dergâhı. Nefes Dergisi. 1995 yılında 24. sayısında ve Yol dergisinin 8. ci. sayısında Kasım Aralık/2000. Alıntılar yapılmıştır.

Babagân kolu mürşitleri kendi öz evlatlarına ve erkek evlatlarının oğullarına yani torunlarına dahi nasip verememektedir. Mürşitler ancak kızlarının evlatlarına (torunlarına) nasip verebilir.

Babagân kolunda musahip erkânı yoktur. Her kişi tek olarak nasip alır. Mürşit, rehber seçimlerini herkesin önünde yapar. Nasip kardeşi yani beraber nasip alanlar bir nevi musahip gibidirler.

Trakya tarikatlarını birbirlerinden sadece adları değil, halen yürüttükleri erkânnameleleri ile de ayrılırlar. Balım Sultan erkânnamesi hakkında tarihsel kısa bilgi şu şekildedir.

Bu gün kullanılan Bektaşî erkânnamesi, Balım Sultan devrinde oluşturulmuştur. Halen kullanılmakta olan erkânname, Kazlı Çeşme dergâhında 1312 (Hicri) yılında (Miladi 1896) derviş Mehmet Sıtkı İstanbulî tarafından kopya edilen nüshadır. Bektaşî erkânnamesi Türkçe'dir. Balım Sultan son halini vermeden önceki yıllarda Seyyit Ali Sultan (Kızıl Deli Sultan) ve Kaygusuz Sultan'ın (Kaygusuz Abdal) erkânname üzerinde düzenlemeler yaptıkları bilinmektedir.³

(Bu gün Trakya'da ve Anadolu'da hala Balım Sultan erkânına (Babagan koluna) bağlı olan ve aynı erkânı yürütmekle beraber erkân içinde farklar oluşmuş, 1997 yılına kadar tespit edilen 56 adet farklı Balım Sultan erkânın var olduğunu şahsıma, Merhum Bedri Noyan Dede babamız bir mektubunda belirtmişti.)

Amucaların ve diğer Babagân kolu Bektaşîlerinin uyguladığı erkân ise Mehmet Hilmi Dede Baba erkânnamesidir. Bizim tanıtacağımız tarikatlar yukarıda kısa izahı yapılan türde oluşmuş ve günümüze kadar gelmişlerdir. Trakya da bulunan Ehli Beyt tarikatlarını bilmeden Alevi denilmesi bunun içindir. Balım Sultan evveli Bektaşîlerin çoğunluğu incelememizde görüldüğü gibi musahip erkânı bulunması Alevi yakıştırmasına sebep olmaktadır. Alevilerin Musahip erkânı uygulamalarında, soydan gelen bir dede ve buna bağlı kendi yöre ve ananelerine göre bir musahip erkânları vardır. Alevilerde musahiplerin birbirleri ile evlenme yapmadıkları Anadolu Alevileri üzerine geniş araştırma yapan Dr. Ali Yaman söylemişti. Hatta akraba evliliklerinde eskisi gibi Alevilerde de yapılmadığını özellikle belirtmişti. Trakya ve Balıkanlarda musahip olanlar 7 nesil soyları evlenemez.

3 Belkıs Temren..Bektaşîliğin eğitsel ve kültürel boyutu. Syf. 240.

1. SEYYİT ALİ [SULTAN] KIZILDELİ YOLU ERKÂNINA BAĞLI O ANLAR. ER OĞLU KAVMI (EROĞULLARI)

Bu kabile ve verilen bu ada, sadece Mehmet Eröz'ün Alevilik ve Bektaşılık eserinde rastladık. Kabilenin pek çok mensubuna kabilenin adı sorulduğunda bilmediğini söylediler. Trakya'daki Amuca Kabilesinin bir parçası olan Kars'taki Amuca oğullarının bu şekilde anılması, kabilelerin zamanla lakaplarına uzantılar eklendiğini göstermektedir.

Kabile mensupları ile yaptığımız söyleşilerde EROĞLU ismine rastlamadık, ama DAĞLI lakabını söylüyorlar. Zamanla Eroğlu isminin yerine Dağlı lakap olarak kalmış.

Seyyit Ali Sultan döneminde belli bir zaman tüm kabilenin tamamı Dimetoka'da Kızıldeli tekkesinde bir yerde tek tarikatlı olarak bulunan kabilenin zamanla o dönemin şartlarına göre bir kısmı Bulgaristan'ın Alvanar, Veletler ve Küçükler köylerine yerleştirilmişler. Seyyit Ali Sultan Dergâhını Yunanistan'ın Dimetoka yöresinde Kızıldeli nehri kıyısına [kurmuş] yerleşmiş. Kızıldeli nehri hem kabileye hem de Seyyit Ali Sultana lakap olarak kalmıştır. Osmanlının o zamanki siyaseti [gereği] büyük kabileleri bölüp birbirlerinden uzak yerlere yerleştiriyorlarmış.

Kızıldeli vakfı, 1402 yılından başlayarak çeşitli zamanlarda bazı padişahlar tarafından onaylanmıştır.

Bilindiği gibi Seyyid Ali Sultan, Hacı Bektaşî Veli'nin Suluca Karahöyükte ki dergâhında aşçı postunda oturan ve aşçılık hizmetlerini yürüten bir müşittir. Bir sabah görevinin başına geç gelir. Ocağı yakıp kazanı ateşe koyar. Bu sırada Hacı Bektaşî Veli'nin dergâha geldiğini görür. Fakat aş henüz pişmemiştir. Seyyid Ali Sultan hemen ayaklarını kazanın altındaki ateşe sokar ve aş hemen kaynama başlar. Bu durumu gören Hacı Bektaş Veli "Bir postta iki aslan oturmaz" der ve Seyyid Ali Sultanı şimdiki Rumeli olan Yunanistan'ın Dimetoka kentine atar. Seyyid Ali Sultan emrolunan yere gider.⁴

Bu gün Dimetoka'da Aşağı tekke ve Yukarı tekke diye iki makam vardır. Seyyit Ali Sultan'ın türbesi Yukarı tekke de olup bakımlı ve ziyarete açıktır. Söylentiye göre bu iki tekke de aynı anda yapılan cemleri Seyyit Ali Sultan yönetirmiş. Ancak müritleri bu olgudan habersizmişler. Seyyit Ali Sultan Hakka yürüdüğünde Yukarı tekkeden bir gözcü haber vermek için

4 Nejat Birdoğan, 1. Türk kültürü ve Hacı Bektaşî Veli sempozyumu bildirileri. Syf. 80

çıkarılır. Aynı anda aşağı tekkeden bir gözcü çıkarılır. Gözcüler iki tekkenin yarı yolunda karşılaşmışlar. Birbirlerine nereye gittiklerini sormuşlar. Her ikisi de Pirin göçündüğünü (ölmüş) söyler söylemez düşüp Hakka yürümüşler. Sonradan iki gözcünün bedenlerini müritleri göçündükleri yere sırlarlar. Orada halen iki mezar olup ziyaretgâhtır. Bu olayın sırrı çok uzun yıllar sonra çözülmüş ve her iki tekkede cem yönetenin Seyyit Ali olduğu anlaşılmış.⁵

Kızıldeli ehli kolu, babaları Balım Sultanlılar gibi ehli olanlardan seçiyorlar. Hala bu toplumun tümünü temsil eden bir lider seçemediklerini görüyoruz.

Trakya'da hala erkân yürüten Dedelerin halkın oyu ve onayı ile meydanlar açıp nasip verdiğinin biliyoruz. Kızıldeli Post babalarından Kemal Özcan'ın şu sözü çok açık ve net olarak halkının görüşünü açıklamaktadır.

"Aleviler belden geldiklerini, Bektaşîler ise yoldan geldiklerini savunurlar. Bizim görüşümüze göre yoldan gelen önemlidir. Çünkü Hz. Ali, 'belden gelen değil yoldan gelen önemlidir' demiştir. Buna göre bir Bektaşî Babası adayının bir Bektaşî babasından icazet almasının daha doğru olacağı kanısındadır. Alevi dedesinden icazet alan baba da yine Kızıldeli erkânını uygulamak zorundadır."

Bu uygulama Yunanistan'da geçerli olmuş ve olmaktadır. Kızıldeli erkânında yöresel farklılıkları unutmamak gerekmektedir.

Trakya'da meydan açan Kızıldeli erkânında Dedelik en büyük makamdır. Bunların yardımcılara Post babası denir. Dede ve Baba adayları birden fazla olursa ihtiyaca yetecek kadar olan en ehli kişiler seçilir. Musahip kardeşlerinin biri veya eşlerinden birinin Hakka yürümesi babalığa engel değildir. Ölen eşlerinin yerine gelen muhip canın yeri nasip yaşına ve musahipliğin kuralına göre yeri belirlenir. Kızıldeli erkânında 12 hizmet postu vardır. Bir talip, almış olduğu hizmet postunda 3 yıl görev yapar. Bu 3 yılın sonunda burada başarılı hizmet vermişse yeni kurban keserek başka hizmet postuna geçer. Bu sıralama erkâna göre yapılır. Bir talibin 12 postun tamamında hizmet yapması gerekmemektedir. Örneğin kurban kesme yeteneği olmayan bir talibe kurbancı postuna oturması, yani bu hizmeti alması konusunda baskı yapılamaz. 12 posta 3 er yıl görev yaptıktan sonra baba olacak diye bir kural da yoktur. Hacı Bektaş'tan icazet alan bir baba, çevresinde yeni yetişen Babalık yapmak isteyen şahıslara Dedelik ve babalık verebilmektedir.

5 A:G:E: Syf. 81

Bursa ilinde Kızıldeli erkânına bağlı olanların kendilerine Mürşit nasıl seçtiklerini sorduğumuzda şu bilgileri bize verdiler.

Bursa'nın İsmetiye Köyünden Veli Dede (Yunanistan'dan gelme, tüm bu yola hizmet eden ve etmekte olan liderlerin halâ Yunanistan doğumlu oldukları sanılıyor) isminde bir şahıs Hacı Bektaş'a gidip o zamanın posta oturanlarını görüyor. Biz ilk önceleri bu kişinin o zamanın Çelebilerinden Dedelik aldığını bazı muhiplerden duymuştuk. Ama bu konuda halen Bursa'da oturan Emin Gümüştas, yazılı açıklamalarında bunun yanlış olduğunu gerçeğin ise aşağıda yazılı olduğu şekilde olduğunu belirtmiştir.

Veli dede Hacı Bektaş'a ziyarete gidiyor. Daha evvelden dedelerin buradan icazet aldığı söylenmekte imiş. Veli Dededen sonra Bursa ilini derleyip toparlayan Hatip Yaylalı Dede Emin Gümüştas'a: "Evlatçığım orada bizim Kızıldeli göreneği diye bir inanç yok. Sadece kurban kesiyorlar, demi içiyorsun, ardından bir gülbeng savuruyorlar hepsi bu" diyor. Bir daha da oradaki Çelebilere hiç gitmemiş.

Bursa'da, Kızıldeli erkânından farklı olarak Trakya'dakiler Post Babaları makamlarında iki yıl görev yapıyor. Bu kişiler, genelde 12 post görevini yaptıktan sonra meydan açacak dede olabiliyor. Bu dede makamlara oturacak Babaları belirlemekte imiş. Bursa'da Kızıldeli Erkânı bundan sonra zamanın mürşidinden el alarak devam etmektedir. Aşağıdaki sıralama da bu açığa görülecektir.

Dimetoka'da Çavuşlu'da İsmail Kızıldere ile Mehmet Ali dede Hatip dededen dedelik almışlar Hatip Dede Babalar Köyünden icazet alıyor.

Veli Dede, Hatip Dede'ye (Hüseyin Yaylalı'ya) icazet veriyor. HATİP DEDE de İsmail Kızıldere'ye icazet veriyor. (Yunanistan'ın Kanberler köyünden) İsmail Kızıldere de, Mehmet Ali Dede'ye icazet veriyor. Bursa ilinin Orhangazi ilçesine bağlı Ortaköy'den Erdoğan Türkler de, İsmail Kızıldere'den icazet almış.

Hatip Ali Dede de Yunanistan'ın Ebil Köyünden gelme imiş. (Halil Virani köy) Recep Dede den icazet almış. Yine Ebil köy den Aşık Ali Dede Recep Dededen icazet almış. Yine Yunanistan'ın Ahlat köyünden Aren Ahmet Dede de Recep Dede den icazet almış. Bu Dedelere ilave olarak adının Mustafa olduğunu bulabildiğimiz bir dede daha vardır. Toplam 6 adet DEDE Kızıldeli yoluna Bursa ili ve civarında hizmet etmektedir. Buradaki nasipli muhipleri Dedeleri ve diğer kabile mensupları artık hür olarak ibadet edecekleri bir mekan bir MUHABBET EVİ (MEYDAN EVİ) için kendi aralarında bütünleşmeye çalışmaktadırlar.

Şu an hizmete devam eden 6 dededen bir tanesi Hacı Bektaş'taki Çelebilere bağlı olarak her yıl hizmet tazelemekte imişler. (Erdoğan Dede)

Rehberin Kızıldeli yolu erkânında yeri ve önemi halktaki itibarı büyüktür. Eşine ve rehberine saygı sevgi gösterilir. Rehberlere halk arasında DAYI denilmektedir. Bunun nedenini sordüğümüzda değişik toplumlardan insanların bu saygı ve sevgiyi bilmediklerinden bu kişilere hitap olarak DAYI kelimesi seçilmiş. Dayı ana tarafından anlamında kullanılan bir terimdir. Zaten Bektaşilikte Mürşit, manevi baba, rehber de manevi anadır.

«Kızıldeli ocağında halen AREN olarak adlandırılan bir topluluk vardır. Halk arasında bunlara AHREN, AREN de denilmektedir. Bu toplumun aslında Pomak Türklerinden bir grup olduğu söylenmektedir»

Bu gün Türkiye sınırları içinde Pomak olarak bilinen toplulukların konuştuğu dil Bulgar'cadır. Aren kelimesi ÇALIŞKAN anlamındadır. Ahren adlı bir kelimenin Bulgarca da olmadığı söylenmektedir. Bu kelime şive veya bilemediğimiz diğer unsurlardan bu şekli almıştır.

Yunanistan da iken, Kızıldeli tekkesinin yakınında oturan bir cami hocası bu yolu merak etmiş. Tüm ısrarlarına rağmen yola alınmamış. Defalarca tekkeye gelip aralarına almaları için denemediği yol kalmamış. Yine Tekkeye gelip aralarına kabul etmeleri için gelip yalvarıyor. Bakıyor ki kimsenin onu alacağı yok. Eşeğine binip evinin yolunu tutuyor. Ama eşeğe ters binmiş. Niçin böyle yaptığını soranlara "Ben size arkamı dönemiyorum, siz bana arka dönseniz de, ben bu inanca, bu zata arkamı dönmem diyor. (Seyyid Ali Sultan'a)

«Bu olaydan sonra onu eşeğinden aşağıya alıp yola kabul ediyorlar. Hoca'nın girişinden sonra Aren olarak adlandırılan bu toplumdan 70 çift nasip alıyor. Kızıldeli toplumu içinde yeni bir grubu oluşturuyorlar.»

Seyyit Ali Sultan süreği ile Ali Koç Baba süreği, Balım Sultan evveli Bektaşiliğinden başka bir şey değildir. Trakya da kabilenin tespit ettiğimiz Dedeleri ve Babaları. İstanbul Firüzköyde Gürbüz Uğur, Lütfü Aykut, Ramazan Balkan İstanbul Sefa köyde Burhan Sütcan, Edirne Uzunköprü de İsmail Pastırmacı, Uzunköprü ye bağlı Yeni Köyde İbrahim Manav, Mustafa Barlas, Musulcada Mustafa Çetin, Şevki babadır.

Bursa'daki kabile mensuplarının Trakya'ya nazaran sayıca az olmalarına rağmen daha iyi organize oldukları ve başlarında bulunan babalar ile erkânların yürüttüklerini biliyoruz.

Trakya'da, Yunanistan'da İstanbul ve Bursa'da toplu olarak bulunan Kızıldeli sultana bağlı Bektaşîlerde tarikatı yöneten kişilerin seçimleri, bölgelere göre farklılık göstermektedir. Biz bu çalışmayı hazırlarken kendileri ile cemel cemale görüşmelerin yanı sıra yazılı ve bant kayıtları ile çalışmamızı hazırladık.

Yunanistan'da bulunan Dede ve post babaları ile 2001 yılı sonlarında kısmet olursa irtibat kurmaya çalışacağız.

Edirne'nin Uzunköprü ilçesine bağlı Yeni köy Kızıldeli erkânına meydanlarını açıp sürdürmektedirler. Bize bu konuda geniş açıklamalarda bulunan Mustafa Barlas Babadan not ettiğimiz kayıtlara göre, bir yerde yeni oluşum ocak kendi deyimleri ile çırak açma, şu şekilde yapılmakta imiş.

Ç Çırak açma: Kızıldeli inancında Çırak belli kişilerin bir yere toplanmaları ve ibadet etmeleri için seçilen mekanlardır. Bir köy de 3 çırak var denilmesi 3 yerde toplanıldığı anlamındadır. Kızıldeli inancını yürütmek için 12 hizmet görevlisi ve başlarındaki kişiyi belirlemek için DAVETÇİ tarafından tüm musahipli kişiler davet edilir. Bu çırağın açılması için o yörede bu inanca devam edecek daha evvel başka çıraklarda hizmet vermiş ama bağlı olduğu çırağın çeşitli nedenlerle dağılmasıyla ortada kalmış kişilere de haber verilir. Amaç aynı inanca sahip kişileri yeniden bir araya toplamak, yolu devam ettirmektir.)

(İlk önce kendilerine yönetici bir baş yani bir Çırakçı Dedesi seçmek için edepli olan, geçmişi karanlık olamayan, geçmişi çok iyi bilinen hatta ailesinin dahi geçmişi göz önüne alınarak bir kişi belirleniyormuş. Bu aday kişiyi kendi aralarından belirledikleri gibi o topluluktan aday olanları da değerlendirmeye alıyorlarmış. Burada dede adayının eşinin ve musahibinin rızası şart imiş. Baba adayının eşi veya musahibinin hayatta olmaması o kadar önemli değilmiş. Zaten musahibini kaybeden kendine musahip tutabiliyor. Bu arada çırak açılmadan evvel dargın veya kırgın var ise barışmaları sağlanıyormuş. Bu barışmalar Çerağlar (mum) önünde mürşit huzurunda yapılyormuş. Trakya'da pek çok tarikatta, hatta tamamında bu tür uygulama yapılmaktadır. Aralarında sadece uygulamada ufak tefek ayrılıklar bulunmaktadır.)

Baba adayının sağ ise rehberi ve mürşidinden rızalık alması gerekiyor. Çırak aynı ocağa ve babaya bağlı kişilerin toplumun adı olarak tanınlanabilir.

Aynı babaya bağı pek çok ırak olabiliyormuş. Daha evvel Yeni köy de 11 adet ırak olduğu söylenmektedir. Bu gün pek çok ırak dağılmıştır. Bunun en büyük nedeni Yurt dışına işçi olarak gitmeleri yurt içinde büyük şehirlere göç yaşanmasıdır.

Şu an Kızıl deli erkânını yürüten hiçbir baba ve dedelerde yazılı bir icazetname yoktur. Eskiden icazetnamelerin yazılı olduğunu elimizdeki Ali Koç babalarının bir icazet örneğinden görüyoruz. Günümüzde ise Ali Koçlularda yazılı icazet yoktur. Çırakçı Babası ve dedeler gönül oyu ile belirleniyor. Daha sonra eksik olan 12 hizmet postlarına tayinler atamalar yapılır. Burada yeni görev alanların muhakkak bir kurban kesmesi gerekmektedir. Görevi bırakırken ise kurbanının dik basan, yani (Cebrail) Horoz olması yeterli imiş.)

Bir görevde bekleme süresi en az bir yıl bu süre duruma göre 3 yıla kadar uzayabiliyormuş. Genelde bu yola hizmet edecekler 12 postun tamamı olmasa bile çoğunluğunda hizmet etmesi gerekmekte imiş. Bazen yaşı ve sağlık durumu el vermeyenler yeni görev almayabiliyorlarmış.

Musahiplikte akrabalık olmaması istenilen şartlardandır. Eşlerin hanımları ile musahibin diğer bacısı ile yani erin akraba olmaması gerekmektedir. Erlerin her ikisi akraba olabiliyor, bacılarında her ikisi akraba olabiliyor, ama musahip erlerin, bacılar ile akrabalıkları olmaması gerekmektedir.

Çırakçı baba veya dede aday, Himmet (Himat) post babası ile Saki post babasının niyazı ile belirlenmiş olur. Orada bulunan tüm kişiler yeni lidere niyaz eder. Kızıldeli erkânında liderler yılda iki defa hizmet tazeleme, onların deyimi ile "bağlanma" yapılmaktadır. Bu nevrüz ve Aşureden evvel gök ayda yani ayın hilal şekline göre yapılmakta imiş. Nevruz öncesi alınan kararlara sadece o çırağa bağı olanlar katılabilirmiş. Çırak harici olan kim olursa olsun birliğe alınmamaktadır.

Kızıldeli erkânında büyük güç, yani yargılama veya ceza verme yetkisini elinde bulunduran 12 hizmet sahipleridir. Dedenin ve Çırakçı Babanın çok fazla etkisi yoktur. Dilediğinde çırağa bağı olan her kişi makamı ne olursa olsun yargılanabiliyor.

Trakya da çok nadir de olsa çift tarikatlı kişilere rastlamaktayız. Kızıldeli erkânında bu gibi durumlara pek iyi bakılmamaktadır. İzin alarak başka bir tarikata girmek isteyenlere, birlik kurbanına alınmamak şartı ile müsaade ediliyor. Bunda o kişinin yer ve zaman gereksiniminden dolayı müsaade ediliyormuş. Diğer tarikatlara hoş görü olmakla beraber, Balım Sultan yolu

erkânına göre nasip almayanlar içeri alınmaz. Bu diğer bir tarikatın lideri olsa dahi alınmamaktadır. Bu uygulamayı diğer liderler hoş karşılamamaktadırlar.›

Seyyit Ali Sultan Bektaşîlerinde dede seçimi için iki şart vardır.

1. Kızıldeli yolu erkânına girdikten ve musahip olduktan sonra 12 hizmeti tamamlaması gerekmektedir. (Hiç olmasa belli seviyeye kadar)

2. 12 hizmeti yaptığı yıllarda mutlaka birkaç kişiye rehberlik yapması gerekmekte imiş. Daha evvel bir dede rehberlik yapmadığı için bu makamdan alınmış, dedeliği geçersiz sayılmıştır.

Bir yere bir dede gerektiği zaman o görevi yapacak kişi 12 hizmet sahipleri içinde en kıdemli kişi olması gerekmekte imiş. Seçilecek kişiyi 12 hizmet sahipleri ve dede olacak kişinin eşinin kabul etmesi lazımdır. Ayrıca daha evvel bağlı olduğu dedenin onayı gerekmekte imiş. Şu ana kadar yol için hizmete seçilen dedelere bağlı olduğu dede tarafından onaylanmayan dede adayı olmamış.

Biz bu çalışmamıza 1998 yılında başladığımız zaman Kızıldeli yolunda hizmet yapmış kişilere mektup ve telefonla ulaştığımızda Kızıldeli erkânının bir başında tek yetkili bir kişinin olmasının yararlarını dilimizin döndüğünce anlatmak istemiştik. Çünkü halen Trakya, Yunanistan, İstanbul ve Bursa'daki bu yolu erkâm güdenlerin uygulamaları çok karışık ve düzensizdir. Kimisi birbirine el veriyor, kimi dedeler Çelebilere bağlı, kimileri de Alevi dedelerine bağlanıyor. Hatta 1950 li yıllarda Kızıldeli Dedelerinin zamanın zor şartlarından dolayı Kılavuzlu köyüne gelerek hizmet tazeledikleri söyleniyor.

Bu karışıklığın bir an evvel derlenip toplanması günümüzde çok zor gözüксе de yolun ve erkânın yürütmesi için eski yıllarda ki gibi bir HALİFE DEDE seçimi yapılmalıdır.

Tekke ve dergâhlarda can sayısı arttığında yeni baba ve dede seçimi yapılmaktadır .

Bir dede Hakka yürüdüğü zaman yerine en kıdemli dede geçer. Tüm dede ve babaların hizmetlerini görür. Bu hizmet görme veya tazeleme işine TEKBİR denilmektedir. Dedenin tekbirini kendisinden sonra ilk kıdemli dede yapmaktadır.

1826 yılına kadar Yunanistan da dedeler toplanır bir baş dede seçerlermiş. Bu baş dedeye HALİFE DEDE adı verilirmiş. 1826 yılında 2.ci Mah-

mut'un tekkelerin kapatılmasından ehlibeyt mensuplarına yapılan kötülüklerden dolayı bu Halife dede Arnavutluğa kaçmış. O günden sonra nedenini bilmediğimiz olaylardan dolayı günümüze kadar bir Halife Dede makamına seçim yapılmamıştır.

﴿Tekbirlenme, Aşure ve nevruz aylarında yılda iki kez yapılmaktadır. Canların da bu devrede mutlaka bir baba veya dedeye gelerek tekbir yaptırması gerekmektedir.﴾

Eğer bir can o yıl baba veya dedeye her hangi bir sebepten dolayı gidemezse bir başak candan, er ise kuşağını bacı ise baş örtüsünü gönderir. Baba veya dede tarafından tekbirlenir, yoksa o yıl can yapılacak muhabbetlere katılamaz.

ALİ KOÇLULAR

Bu kabilenin Rumeli'ye Seyyid Ali Sultan ile birlikte yerleştiği sanılmaktadır. Bu kabilenin kesin olarak kaç yılında ikiye ayrıldığı bilinmemektedir. Kabilenin bir kısmının Ali Koç babanın liderliğinde bu günkü Bulgaristan'ın Alvanar Veletler Küçükler köylerine yerleştirilmiş. Anadolu'daki KOÇU BABA ile Ali Koç Babanın soy veya manevi bağı tespit edilememiştir.

Bulgaristan'a yerleşimin Ali Koç Babanın Niğbolu kale komutanlığından sonra olması ihtimali vardır.

Kabile mensupları Seyyit Ali Sultan soyundan geldiği söylenen Ali Koç Babanın bir ara Niğbolu Kalesinde komutanlık yaptığını, hatta muhipleri Ali Koç Babanın kabrinin Niğbolu da olduğunu söylemektedirler.

(Bu kabileden ayrılan bazı menakıbnamelerde adı geçen Ali Koç Baba ya bağlı evladiye kolu olanlardır. Aslında Ali Koçlular ile Kızıldeli Bektaşîleri arasında erkân olarak pek fark olmadığını, sağlığında şahsen gidip konuştuğum merhum Ali Koçluların lideri Hamza Baba (KOÇERDİN) sohbetimiz arasında söylemişti)

﴿Yakın zaman da vefat eden Ali Koç Baba Postnişi Hamza Koçerdin Baba "Biz Seyyit Ali Sultan'a bağlı evladiye erkânını yürüten Kızıldeli Bektaşîleriyiz demişti. Bu gün halen devam ettiren Babaların soyu Ali Koç Babanın Hüseyin adlı oğlunun soyundan olanlar imiş.﴾

Erkânlarımız arasında çok az farklılık var demişti. Çünkü ona ben Kızıl delililerin niyaz yerlerini dualarını ve çırak uyarmalarını anlattığımda ara-

mızda fark yok demişti. Bu her iki sürekle kolun esasında Balım Sultan evveli Bektaşiliğine devam ettirdiklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Zaten Hamza Baba da bizim onlarla tek farkımız Babalık sistemi demişti. Yine de erkanlarında bazı farklılıkların olması inkar edilemez. Ali Koçlularda Baba dan oğula ve soya verilirken halen Bursa da ki Kızıldeli yoluna bağlı olanlarında Kıdemli Dede nin bazı ehli dede adaylarına Dedelik sözlü icazet verdiği görülmektedir.

Ali Koçlular'a Trakya'da GÜLŞENİ denilmektedir. Tüm ısrarlarımıza rağmen Ali Koçlulara niçin bu lakabın verildiğini öğrenemedik. Halk arasında söylenen şekilleri ve izahatları Hamza Baba kabul etmemiştir.

Ali Koç Bektaşî süreğinde 4 lü musahip olunur iken yani musahip kardeşleri Gül çubuğu ile baba onları tarikten geçirir. Kardeş olurlar. Gül den bir değneğin burada oluşu ve tarikatta görüşmelerde gül koklamasını andıran bir ritüel olması nedeni ile diğer toplumlar gülcüler, gül kardeşliği, güllü sevenler anlamında Gülşeni veya şivenin bozulması ile GÜLŞANİ denilmesine yol açmıştır. Ali Koç Babalarının Kızıldeli erkânı ile benzerlikleri çoktur. Tığbendin yeri kuşak alması da buna bir örnektir. Balım Sultan evveli Bektaşîlikte tığbent yerine kuşak kullanılmıştır. Trakya da Babagân kolu Bektaşîleri hariç diğer tarikatlarda (Bedreddinilerde yoktur) kuşak şeklinde vardır. Niyazlarında da bu görüşmedeki gül koklama olması da etken olmuştur.

Ali Koç Babanın Seyyit Ali Sultan soyundan olduğunu söylemektedirler. Abdal Musalıların erkânı ile Ali Koçluların erkânında benzerlikler olduğunu söyleyince, gülererek Ali Koç Babanın hanımı Elmalı'daki Abdal Musalılarından demişti. (Abdal Musa'nın kız kardeşi)

"Seyyit Ali Sultan'a bağlı olan kabilenin aslında tarihler boyunca Şamanist inançları takipçisi olmuş Ehli Beyt tarikatlarına bağlı kalmışlardır.

Ash Seyyid Ali Sultan'ın Kızıldeli yolu erkânı olan ALİ KOÇ luların bu lakabı nasıl aldığını yine onun torunlarından Hamza Babanın anlatımlarına göre aktarıyoruz.

Niğbolu'nun 1388 yılında feth edildiği zaman Hakka şükür ifadesi için koç kesmek isteniyor. O an Ali Koç Baba'nın elinde olmayarak BENİ KURBAN EDİN, BEN KURBAN OLAYIM dediği için orada bulunan bir yetkili kişinin Ali, Ali Koç sen bize daha lazımsın deyip onun bu gönüllü kişiliğini güzel sözle almış. Bu Koç Lakabı Ali Baba ya kalmış. Bu lakap olayının ardındaki gerçek ise tam olarak kanıtını bulamadığımız ama, elimizdeki verilere göre Anadolu'daki KOÇU BABA dan icazet alarak geldiği sanıl-

maktadır. Hatta Abdal Musahıların KOÇU BABA ile bağlantıları olduğu bilinen gerçektir. Bu konuda geniş araştırma Koçu baba evlatlarından Müslim Ulusoy tarafından yapılmaktadır.

Bu gün kabileye adını veren Ali Koç babanın kabrinin Niğbolu da olduğudur. Yine aynı soydan olan oğlu Ali Koç ise bu günkü adı YABLANOVA Türkçe adı Alvanar köyüne yerleştiğidir. Alvanar köyü halen oradan gelenlerin anlatımına göre bir çiçek bahçesini andıracak şekilde imiş. Bir de buranın Hüseyin oğlu Ali Koç Babanın yerleşimi evveli bulunan TOPUZ BABA vardır. Topuz Babanın oğlunun adı da Alvandır. (Elvan) Köye adını, çiçekler mi, yoksa Topuz Baba oğlu Alvan mı verdi bilinmez. Niğbolu kalesi sonrası bu günkü Alvanar civarına yerleşmiş bulunan Türk köyleri etrafta bulunan yerli halk tarafından rahat bırakılmamaktadır. Ali Koç babanın oğlu Hüseyin Koç Baba bu yörede yerleşmiş. Bu arada yerleşmeye çalışan yerli halkların durumunu bildirmesi için oğul Ali Koç'u oraya yolluyor. Bunu başarması içinde oğul Ali Koç yanına bir koç sürüsü alıp o civarda hayvanlarını otlatmaya başlıyor. Zaman içinde bunlar ile dostluklar kuru-yor. Kendi toplumuna bunlar ile dostluğum ilerledi onlara bir yemek verip içki içireceğim. Size, onların sızıp kaldığı zaman onların silahlarının biri ile ateş edip haber vereceğim diyor. Ona güvenleri arttığında onlara koçlarından bir kaçını kesip yediriyor. İçki de içiriyor. Planını aynen uyguluyor. O yöreden yerli halkı çıkarıyorlar. O zaman Topuz Baba Hüseyin Koç'a burayı bırakarak bu günkü TOPUZLAR köyüne çekiliyor. Çünkü Ali Koç Baba yı kendinden üstün görmüş. Yatırı da orada imiş. Alvanar'daki Topuz Baba ya nazarlamadır

Niğbolu kalesinin fethine Ali Koç Babanın katıldığı söylenmektedir. Kale komutanının 1396 da Doğan bey olduğunu tarihler belirtmektedir. Ali Koç Babanın Fetihden sonra kalede komutanlık veya ileri bir mevkide görev aldığını sanıyoruz.

Güneydoğu Bulgaristan'ın ikinci büyük Bektaşî tekkesi kurucusu Ali Baba doğrudan doğruya Otman Baba ya dayanmaktadır. (Bu Kırklareli ilimizin Kofcağz ilçesi köylerindeki Ali Koç baba Bektaşîleri bu Ali Baba tekkesine bağlıdır).⁶

Burada Ali baba ile Ali Koç baba arasında bağlılığı şu an tam olarak bilemiyoruz ama, Ali Koç babalarının kendilerini erkânca Kızıldeli kolunun

6 Nejat Birdoğan. Otman Baba ve Velayetnamesi. 1. Uluslararası Türk dünyası eren ve evliyalar kongresi bildirleri. Syf. 98.

evladiye kolu olarak kabul etmeleri ve aralarındaki hala akraba bağları ve irtibatları bizim tezimizi kuvvetlendirmektedir. Ali Koçluların Tekirdağ'ın Muratlı ilçesine bağlı Aydın köyde 1950 yılından bu yana yapıla gelen, daha evvelki yıllarda Bulgaristan da yapılan ALİ BABA kurbanı isim olarak bize de farklı kişi gelmişti. Daha sonra Ali Koç Baba muhipleri, Baba ve dedelerine bunu sordüğümüzda Ali Baba, Seyyid Ali Kızıldeli Sultan demişlerdi. Yukarıdaki kayıt bizim de yanılgıya düştüğümüz şekli ile oluştuğunu sanıyoruz.

Otman baba ile günümüzde her hangi bir bağın olduğu hakkında belge ve bilgi bulunamamıştır.

ALİ KOÇ BABA BEKTAŞİLERİNDE LİDER SEÇİLMESİ

Trakya'ya Bulgaristan'dan Ali Koç babalarının gelişleri 1928 yılları sonlarında Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesine bağlı Umurça köyüne geliyorlar.

O zaman Ali Koç babalarının Babalarından MOLLA ALİ sonbaharın başlarında Türkiye'ye geliyor. Öyle ki kendi soyundan kimseleri de olmadığından kuru bir köprünün altına sığınıyor. O yöre korucusu, bu kuru gözüken dere bir anda su ile dolar buradan kalkın diye uyarıyor. Sonradan bu günkü Aydın köy ve Umurça köylerine kısa bir süre takılıyor. Daha sonraki yıllar muhipler Umurça köyünden hisse satın alarak yerleşiyorlar. Molla Ali'nin 1940 yılında Hakka yürüdüğü söylenmektedir.

Molla Ali'nin ilk eşinden Hasan ve Mustafa ikinci eşinden de Haşim ile Şakir oluyor. Molla Hasanın Cemal ile Fedal adında iki oğlu oluyor. Molla Mustafa'nın Hamza, Ali, Veli, Hasan, Hüseyin adında 5 adet oğlu oluyor. Burada kişilerin erkek evladı haricinde kızları da oluyor. Bunların konumuz dışında olduğu için yazmıyoruz.

MOLLA ALİ'nin 1940 yılında Hakka yürümesinden sonra sağlığında Babalarından el alan Hasan ve Mustafa yolu devam ettiriyorlar.

Hasan'ın oğullarının Hakka yürüyüşünden sonra yerine geçen olmamış. Mustafa'nın yerine oğlu Hamza posta geçiyor. Sağlığında oğlu Yusuf'u baba yapıyor. 1990'lı yıllar başında vefatı sonrası Trakya da Ali Koç Babalarının yine tek lideri kalıyor.

Ali Koçluların bir bölümü Eskişehir'in Büyük yayla köyü tarafına yerleşiyorlar. Bu yerleşenler Haşim'in oğlu Halit'in liderliğinde devam ediyorlar. Halit'in oğlunu yerine baba yapmadan Hakka yürüyünce oğlu Seydi Koç,

Hamza Koç Erdin den gelip, el alıp Babalık görevine halen devam ettirmektedir. Halit'in kardeşi Şakir asker iken vefat ettiği için geride bir soyu kalmamıştır.

Halen çeşitli göçler ile Bulgaristan'ın Alvanar Veletler Küçükler köylerinde azımsanmayacak miktarda halen muhipleri vardır. Hamza Baba 1994 yılı sonlarında burada kalanlara bir baba atıyor. Bu kişi Molla Ali'nin torunu Fedal'ın oğlu Mustafa imiş. Halen Bulgaristan'da görevini sürdürmektedir. Kendisine son muhip oradan ayrılana kadar ayrılmama tembihi ile orada durması söylenmiş. Alvanar köyünde görevine devam ediyor.

Hamza Baba ile konuşmalarında yaşı itibarıyla yolun yürütmesi için kimleri Baba olarak bırakacağını sorduğumda tesadüf sonucu orada da bulunan oğlu Mustafa'yı göstererek, Mustafa'yı yerime baba bırakacağım demişti. Daha sonra erkânlarına göre eşinin rızası olmadığı için Baba olamamış. Daha sonra Hamza Babanın 1990 lı yıllarda Hakka yürüten Yusuf'un oğlu Hamza ya Babalık teklifi yapılıyor bu teklifi de Hamza Babanın damadı İbrahim götürüyor. Yusuf oğlu Hamza bu görevi yaşının küçük olması itibarıyla kabul etmeyince Hamza Baba erkânlarına göre kardeşlerine Babalık verilmesi kararlaştırılıyor. Yine Damadı İbrahim'e Hamza Baba kardeşlerini huzuruna çağırarak onlara Babalık vereceğini musahiplerini ve eşlerini alarak gelmelerini söylüyor.

Hamza Baba kardeşleri Ali Koç, Veli Koçerdi, Hasan Koç, Hüseyin Marangoz huzuruna geldiklerinde Hasan Koç'a senin musahibin vefat ettiğinde eksikliğini tamamladığından buradaki ağabeylerinden veya kardeşin Hüseyin'den el alabilirsin diyor.

Burada Baba adaylarının daha evvel Hamza Koçerdi'nin Babadan el aldıkları ve tarikten geçtikleri için ikinci bir defa tarikten geçmelerine gerek olmadığını söyleyerek sırayla gelmelerini söylüyor. Bu sıra genelde nasip alma yılına göre yapılmaktadır. Taçlarını tekbirliyor. Baba yapıyor. Onlara erkânlarına göre bazı kuralları yeniden hatırlatıp onlardan ikrar vermelerini yani yola sadık kalmaları için yemin alıyor.

Burada baba adaylarına rehber verilmemektedir. Nasipte rehber var ama babalıkta rehber kendileri oluyorlar. Teslim evveli Rabbenâ ve elim erde'yi okuyorlar. Bu Trakya'daki tüm tarikatlarda yeri değişik olmakla beraber okunmaktadır. Daha sonra Kur'an'dan 3 ayet okumalarını istiyor. Erkanlarında Baba adaylarının Kur'an'dan bazı bölümleri okuması şarttır. Baba onlara tövbe ayetini tekrar ettirip ikrar veriyor. Nasihatlar ediyor. Nasihatın da

daha evvel bazı duyumlarına göre köyleri paylaştırılması istendiğinde bunun ikiliklere yol açacağını düşündüğünde buna nasipli olanlar karar versin. Can kimi isterse o orada gidip erkân açsın meydan sürsün diyor. Babaların en kısa zamanda Babalık kurbanlarını kesmelerini istiyor.

Hamza Baba bu tören sonrası pek fazla yaşamadı. 1997’de Hakka yürüdü.

Hamza’nın en büyük kardeşi Hasan Koç ardından 1998 yılında hiç meydan açıp talip toplamaya kısmet olamadan Hakka yürüyor. Geriye Hüseyin Marangoz ile Veli Koçerdi kalıyor. Hasan Koç hala 2001 yılı Ağustos ayında Babalık için herhangi bir girişim yapmamıştır. Hamza Babanın ardından Veli Koçerdi Eskişehir deki Seydi Koç’tan ikinci bir defa taç giyince muhipler arasında ikilik çıkmıştır. Aslında gereği olmayan bu işlem yola zarar vermektedir. Dileğimiz bu ikiliğin bir an evvel ortadan kaldırılmasıdır.

Ali Koç babalıların geleneklerine göre bir baba seçimi yapılacağı zaman Hakka yürüyen Babanın en büyük oğlu cemaat tarafından seçiliyormuş.

Toplulun sayısına göre diğer oğulları da Baba seçiliyormuş. Hamza babanın Hakka yürümesinin ardından oğullarından ve torunlarından bu makama seçilme olmayınca kardeşleri Baba yapılmıştır. Yani burda Ali Koç Baba soyu esas alınmıştır. Hamza Babanın soyundan gelenlere Hakka yürümeden evvel, kardeşlerini çağırarak onlara şahitler önünde taç giydirmiş yani Baba yapmıştır. Esas olan yürümesi için bir yol bulunmasıdır. Bazı muhiplerin uygulanmakta olan soy, Babahğının bir an evvel ehli kişilere verilmesini istemektedir. Bazı Muhiplerde bu fikre katılmakla beraber halkın bu uygulamayı kabul etmemesi halinde dağılımın hızlanacağı, törenin bozulacağı endişesini taşımaktadırlar.

Ali Koç Babalıların deyimi ile Baba olan kişi taç giyer, erkâna göre taç bir defa ömür boyu alınır. Bunu niçin yazdığımızı ise örneği ile açıklayalım.

Bir Ali Koç Babasından Baba (Mürşit) olacak kişi en kıdemli Baba’nın huzuruna gelip erkânına göre niyazını yapar. Yola girerken muhip canlara rehber verilmesine rağmen Baba olacak kişiye rehber gerekmiyormuş. Bir Baba oğluna Babalık verebiliyor.

— Sohbetimiz arasında “Baba bir Mürşit ardında bir Baba bırakamazsa sonuç nasıl olacak” diye sorduğumuzda “Ben göçündüğüm de eğer ardında bir Baba bırakamazsam Baba olacak aday kişi Eskişehir’in Seyitgazi ilçesine bağlı Büyük Yayla Köyüne gidip Babalık alması gerekmektedir de-

miştir. Veya Bulgaristan'daki Babaya gidip Babalık alması (Taç giymesi) gerekmektedir demişti. Eskişehir'deki Seydi Koç Baba benden Taç giymişti. Baba olacakların oradan el alması posta oturması gerekmektedir" demişti. Kendisi ile bir kaç defa görüştüğümüzde hayli sohbet etmiştik. Ruhu şad olsun. Hak onlardan razı olsun.

Kabilede belirli sayı ile Baba sayısı sınırlandırılmamıştır. Kabilde asıl Baba haricinde Kırklareli'nin Kofçağz ilçesine bağlı Terzidere de Hasan Usluaşık, Paşaaan da (Türk Gücü) Mustafa Bülbüldür. Aydın köyü vekil Babası Ali Ergül 1996 yılında Hakka yürümüştü. Kendisi ile 1995 yılında Ali Baba kurbanında beraber olmuş, hatta Ali Baba kurbanı hakkında geniş bilgi almış ve yazımızı Nefes dergisinde yayımlamıştık.

VEKİL BABA (Dikme Baba)

Vekil baba atanması için o yerde veya yerleşim yerinde bir mürşide ihtiyaç duyulması veya orada bulunan vekil veya asil Babanın bu görevi yerine getiremeyecek durumda olması gerekmektedir. Yeni bir lider için orada bulunan tüm nasipli (Musahip erkânı görmüşler dahil) kişilerin toplanarak rızalık helâllik toplantısı yaparak bir kişi belirlemeli ve en az 20 kişinin (Er ile bacılar) imzası olması ve bu görevi yapacak kişinin halk tarafından bu görevi layık görülmesi gerekmektedir. Vekil babaların bir tek farklılığı musahip erkânını uygulayamamalarıdır.

Ali Koç Baba Bektaşilerinde sayıları sabit olmayan soydan seçilen babaların gidemediği halkı hoş görüşünü ve takdirini kazanmış yine bu yola giren canların oyları ile belirlenen kişilere, soydan gelen Babalar halk arasında Vekil veya Dikme Baba adını verdikleri mürşitler bulunur. Bu kişiler erkana göre nasip verebilir. Erkân açabilir lider olarak gerekli görevleri üslenir. Musahip bağlayamaz. Yani er ile bacısına nasip erkânı gösterebilir ama diğer ahiretliği ile iki çift nasipliye kardeş sayacak olan uygulamayı yapamamaktadır. Ayrıca bu kişiler Matem ayında Aşure namazını kıldıramaz. Bu aşure namazı 40 rekat gündüz ve gecesi de on rekat olmak üzere 50 rekattır.

« Teslim taşı yeni olan Babalarda yoktur. Hamza Koçerdin Baba da var olduğunu Hüseyin Marangoz Baba ve Hamza babanın damadı İbrahim Ercan söyledi. Teslim taşının Babalar tarafından Matem aylarında takıldığını söyledi. Teslim taşının Hamza Baba tarafından Hacı Bektaş ziyareti zamanında aldığı daha evvel de bu teslim taşının büyük bir ihtimalle babalarda bulunduğunu tahmin etmiyoruz.»

BEDREDDİN'İLERDE BABA OLUŞ ERKÂNI

Şeyh Bedreddin'in soyu, yabancılar ile akrabalarıyla evlenme yaptığı halde Amucaların Bedreddinileri evlenmeleri 7 nesil sayarak kendi soyundan olmak koşulu ile Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş yıllarına kadar bu aneneyi uygulamışlardır.

Baba olacak kişiler 2001 yılı başlarına kadar Abdallar ve Hacı Tahirli-lerden ikişer adet seçilmekte idi. 2001 yılı başlarında Kısmet Babanın ve diğer dedelerin bu soylar haricinde ehliilere Babalık vereceğini öğrendik. Dede olan kişi ister soydan olsun ister halk istesin Baba olamamaktadır. Bunun için Baba soyundan Dede seçilmemektedir.

Önce baba olacak kişinin bu işi yapacak kabiliyette olması halkın onu istemesi kadar eşinin mutlaka bu konuda olumlu fikri olması gerekmektedir.

Kısmet Baba kendi babası ardından Babalık seçimine örnek verdi. "Babam sağlığında yerine beni vasiyet etmişti. Yani uygun görmüştür. Bir baba ardından bu görevi yapabilecek kapasitedeki evladını vasiyet edebiliyormuş. Ama buna Ağalarım (ağabeylerim) karşı çıktılar. Hak iddia ettiler. Bende buna halk karar versin dedim. Ve ağabeylerime ben sıra ile postta meydan yönetmelerini istedim sonunda babalığı bana verdiler." dedi. Soya dayanan sistemde bile halkın hür iradesi uygulanmakta imiş. Burada edindiğimiz bilgiler ışığında şu açıklamayı yapmak zorundayız. Bedreddin'iler nasip almışların oy çokluğu ile soydan bir mürşit seçebiliyorlar. Baba sayısı 4 ile sınırlı olup, bu uygulamada her dileyen, soydan da olsa, babalık yapamıyor. Eğer Abdallar soyundan bir baba posta oturacaksa onu Hacı Tahirli Babaların biri oturtturur. Bu Baba çırağı yakıp tekbir ile babanın eline veriyormuş. Bu Bedreddin'ilerde babaların babalık âlameti olarak kabul ediliyor. Babadan oğulla veya soydan soya teslim edilen kutsal emanetler imiş. Bir nevi Babalık icazetnamesidir.

(Şu an 2001 yılı sonlarında Kısmet Aktaş Babanın verdiği bilgiye göre baba sayısı yine 4 olmakla beraber Abdallar kolu 3 Hacı Tahirli'lerden bir adet baba bulunuyormuş. Abdalların Babaları, Kısmet Aktaş, Davut (soyadı belirlenemedi) ve yine soy adı belirlenemeyen Mehmet babadır. Hacı Tahirli tek baba Ali Ayçiçektir. Amaç 4 baba sayısını tamamlamaktır. Aslında bu iki soy da aynı kökenden bir ailedir)

BEDREDDİN'İLERDE DEDE ERKÂNI

Yakın zamana kadar babalar gibi dedelerinde belli soylardan seçildiği söyleniyor. Bunun nedenini sorduğumuzda, zamanın şartlarına göre bir tah-

sil olmadığından ocaktan görme ve duyma ile yetişme oluyormuş. Yazılı bir belge ve erkanların elde olmayışı okuma yazma oranının az oluşu, yazılanların ehli olmayanların eline geçme korkusu bu yöntemleri getirmiş. Zaman ile bu bir nevi gelenekleşmiş diyorlar.

İlk defa Şeyh Bedreddini erkânını yazılı olarak Baba, dede ve muhiplerinin yardımı ile 4 yılda derleyip topladım.

Dede olacak kişiye nasip erkânı aynen uygulanıyor. Daha sonra iki kolunun altına iki ekmek koyularak iki can tarafında 3 defa postuna oturup kaldırılıyor ve her defasında POSTUNUN KIYMETİNİ bil POSTUN KUTLU OLSUN deniliyormuş. Yeni Dede de postuna niyaz ederek oturur ve ömrü boyunca bu yola hizmet edermiş. Erkânlarında kısaltmaların olduğunu ve bazı uygulamaların unutulduğunu söylediler.

Kabileyi Trakya'ya getirdiğini sandığımız ve erkânlarında adı geçen Karaoğlu Abdal Ahmet Babanın oğlu Abdal Ahmet ve Hacı Tahir soylarından Baba seçilmektedir. Baba adedi 2001 yılına kadar hala 4 olarak sınırlı tutulmuş. Bu 4 adet babanın Osmanlı dönemlerinde ne kadar uygulandığını bilemiyoruz. Bu gün 2001 yılı sonlarında en kıdemli baba olan Kısmet Aktaş baba bu sayının gerektiğinde artırılmasında bir sakınca görmüyorum demektedir. Bu 4 baba 7 yılda bir hizmet tazeleme, yani Şeyh Bedreddini erkânına göre yük indirme yapmaktadır. Bunu şu şekilde rakamlar ile açıklayabiliriz. Abdallar koluna ait iki baba ya 1 ve 2 nolu baba, Hacı Tahirliler kolundaki babalara da 3 ve 4 nolu baba diye numaralandırılır. Abdallar kolundaki 1 veya 2 nolu baba 3 ve 4 nolu baba birine hizmet görür ve onu yükten indirir. Bu 1 ile 3, 2 ile 4 te olabilir. Babalar soydan seçilmesine rağmen kendilerine MANEVİ SEYYİT demektedirler. Bu konuyu Kısmet Aktaş baba ile konuştuğumda, "Oğlum Refik, biz Amucalar Türkmen'iz hiçbir zaman bu yolu Arap seyyitliğine dayanarak yürütmeyiz. Bizim Şeyhimiz Bedreddin de Seyyit değildi. Ama seyyidten el aldığı için, biz de onun gibi Manevi olarak bu yolda hizmet veriyoruz." demişti. Kısmet Aktaş baba bu gün artık bu yolun sürmesi için Abdallar ve Hacı Tahirliler haricinde soylardan baba seçilmesine karşı değilim. Hatta yolu, erkânı yürüteceğine inandığım bir kişi bulursam onu Baba olarak posta oturtmaktan çekinmem demişti. Amucaların Bedredinileride Babalar genelde başka tarikat ehliilerden evlenmek zorundadır. Çünkü Bedreddini erkânında bir baba evlatlarına dahi nasip verdiği için diğer canlar da onun manevi evladı sayıldığından erkek evladına ve kızlarına mecburen kendi nasip verdiği kişilerin evlatlarını alıp verememektedir. Bu uygulama Ali Koç Babahılarda aynıdır. Hatta Ali Koç Babahılarda

musahip kardeşlerinin evlatları 7 nesil birbirlerini kardeş bilip evlenmezlermiş. Son yıllarda bu töreyi bazı kişilerin ihlal etmesi Kızıldeli yolu erkânında tatsızlıklara yol açmış.

Şeyh Bedreddinlerde nasip alma töreni Abdal Musa Bektaşilerine benzetilmektedir. Erinin eteğine eş tutunarak babaya teslim olmaktadırlar. Musahiplik yoktur. Bu uygulama Amucaların Bektaşilerine şu şekilde yansımıştır. Amuca Bektaşilerinde nasip alacakların büyük çoğunluğu evlilik sonrası eş ile birlikte nasip almaktadır. Anadolu'da Balım Sultan Bektaşilerinde eşler arasında nasipsiz kişilere rastlanmaktadır.

3. BABAİLER. (OTMAN BABALILAR)

Aslında Otman Baba ya bağlı olanlara verilen addır. Babailiğin Balkanlarda 16 yüzyıldan itibaren yayılmaya başladığı sanılmaktadır.

Bu arada Babailerin Trakya'da iki kol olduklarını belirtmeliyiz. 16.cı yüz yılda yerleşenler ile daha evvel yerleşen KOÇAŞLI aşireti mensuplarının da erkân farklıdır.

Babailerin Deliorman Bölgesinden gelenlerin kökeni KARAMAN ilinden geldikleri Haskova yöresindekiler ile sadece inançları yani tarikatları ortaktır. Haskova bölgesinden gelenlerde musahip erkânı yoktur.

Babailer, 16.cı yüzyıldan itibaren Rumeli'nde yayılmaya başlamıştı. Genellikle Bulgaristan'ın Haskova, Kırca Ali, Razgrat, Silistire, Deliorman ve Varna yörelerinde yerleşmiş bulunan "**Babai Alevileri**" yaşam biçimleri ve inançları bakımından Anadolu Alevilerinden bazı ayrılıklar göstermektedir.⁷

Biz Trakya Balkanları Anadolu ya nazaran her yönü ile bazı farklılıklar oluştuğunu TRAKYA (BALKANLAR) KÜLTÜRÜ İLE ANADOLU KÜLTÜRÜ ÖZELLİKLERİ yazımızda açıklamaya çalışmıştık.⁸

Hakkı Saygı'nın Şeyh Safi Buyruğu ve Rumeli Babagân (Bektaşî) erkânları kitabında OTMAN BABA ya bağlı olanların geçmişten günümüze kadar olan zamanı şu şekilde özetlemektedir.

"Razgrat ve Silistire yöresinde yaşayan Babai Alevileri, Razgrat yakınlarında türbesi bulunan **DEMİR BABA** ve Şumlu yakınlarında Türbesi ve

7 Hakkı Saygı. Şeyh Safi Buyruğu ve Rumeli Babagân (Bektaşî) erkânları Syf. 93

8 Refik Engin. Nefes dergisi. Sayı. 34. 1996. Syf. 12.Trakya (Balkanlar) Kültürü İle Anadolu Kültürü Özellikleri.

Tekkese bulunan **MUSA BABA**'ya bağlı olup, Gülbenglerinde bu evliyaların adlarını zikretmektedirler.

Yine Varna yöresi Halkı ise, Balçıkta türbesi ve dergâhı bulunan **AK-YAZILI SULTAN**'a bağlı olup onun adını zikretmektedirler. Deliorman ve Dobruca yöresinde bulunan **BABAİ ALEVİLER**, genellikle Demir Baba, Musa Baba ve Akyazılı Babaya bağlı olup, her üçünün de isimlerini zikretmektedirler.

Ancak, Otman Baba, Demir Baba ve Musa Baba her üç evliyada "mücerred" yani evlenmemiş oldukları için kendi yerlerine bir postnişin bırakmamışlardır.

Bu yöre halkı, bu evliyaların Hak'ka yürümelerinden sonra, bu gün Eskişehir Seyyidgazi ilçesi ve Arslanbeyli köyünde görkemli tekkesi bulunan Horasanlı Sücaettin Ebül Beka İlyas olduğu bilinen **Sücaettin Veli** dergâhına bağlanıp, bu evliyanın silsesesinden el etek tutmaktadırlar. Hatta bir rivayete göre; Otman Baba'nın Seyyid Sultan Sücaettin Veli'nin Müsahibi olduğu söylenmektedir.

Yine bilindiği gibi Haskova yöresinde Otman Baba'ya bağlı Mihman Dede ve Deliorman bölgesinden Demir Baba ve Musa Baba'ya bağlı bulunan "Molla Ahmet Baba" Türkiye'ye gelerek Sücaettin Veli Dergâhında hizmet edip, bu dergah Şeyhlerinden icazet aldıkları; dergâhta bulunan kayıtlardan anlaşılmaktadır.

Sücaettin Veli dergâhından icazet alan Mihman Dede ile Molla Ahmet Baba kendi yörelerinde, Sücaettin Veli dergâhının "**Halifesi**" olarak yapmışlardır.

1911 yılına Sücaettin Veli dergâhı Şeyhlerinden Nuri Efendi, 1925 yılında yine Sücaettin Veli Şeyhlerinden Şeyh Nuri efendinin oğlu Hakkı efendi Deliorman yöresini ziyaret ettikleri ve o yöre halkını irşat ettikleri mevcut kayıtlardan anlaşılmaktadır. Bu gün dahi Rumeli'de ve Türkiye'de bulunan Rumeli Alevilerinin büyük bir bölümü, Sücaettin Veli dergâhı şeyhlerinden Nevzat efendiye bağlıdırlar.⁹

BABAİ lakabının hikayesi.

Aslında Ehli Beyt tarikatlarında soy süreği takip eden tarikatlara **BABA-LI** adı verilmiştir. Yazacağımız yakıştırmanın gerçeği ne kadar yansıttığını bilemiyoruz.

9 Hakkı Saygı. Şeyh Safi Buyruğu ve Rumeli Babagân (Bektaşî) erkânları Syf. 94, 95

Babai tarikatında öyle bir zaman gelmiş ki tarikatın lideri durumuna bir iri yarı kaba bir kişi postnişin olmuş. Yapı itibarı ile bu kişiyi görenler amma kaba adam baba adam, kabai adam benzetmesinden BABAİ adam lafı türemiş. Etrafında bulunan yabancı kavim ve tarikatlar "Siz hangi tarikattan ve kabileden denildiğinde "BİZ O KABAİ BABAİ ADAMIN KABİLESİNDE-NİZ YANİ ONA BAĞLI BİZDE ONUN GİBİYİZ" yani BABAİ yiz diyorlarmış. Zamanla bu hikaye unutulmuş ve lakap yerleşmiş. Bu kayıdı bize veren kişi bu hikayeyi bizzat bu kabile mensuplarından dinlediğini söylemişti.

Çorluda bulunan Babailer ise aslında Balım Sultan evveli Bektaşîliği uygulayan Otman Babanın uyardığı Bektaşîlerdir. Bedri Noyan Trakya da Bektaşîlik araştırmasında bu grupların Bektaşî olduklarını delilleri ile ispat etmiştir.

Bu gün halk arasında BABAİ olarak adlandırdığımız OTMAN BABA Bektaşîlerinde en kıdemli lider Baba olarak adlandırılmaktadır. Bunu için halkın takdirini kazanmış ELİNE, DİLİNE, BELİNE, AŞINA, İŞİNE ve EŞİNE ilkesine sahip olan her kişi BABA adayı olabilir. İhtiyaca göre yine halk bu kişileri belirler. Eskiden beri Otman Baba ve Akyazılı erkânlarında gelenek olan bir Seyyitten el alma geleneğine göre bir kutup a bağlanma yapılıır. Bu gün Sultan Sucaettin postnişi Eskişehir'in Aslanbeyli köyündeki Nevzat Demirtaş Dede ye bağlıdır.

Deliorman bölgesi Babailer Balım Sultan evveli Bektaşîliğinde uygulanan erkâna göre nasip alırken 2 çift eş, dörtlü müsahip erkânına girmektedir. Eşler arası nasibi Babalar, dörtlü müsahibi Nevzat Dede bağlamaktadır.

Musahip erkânını uygulayan Hakkı Saygı Baba "ben ve birkaç baba Musahip erkânını yapıyoruz." demişti. "Niçin diğer babalar yapmıyor" dediğimde "Bilemediklerinden" diye kısa olarak sorumuza yanıt vermiş oldu. Eski bazı sözlü kayıtlarda Otman Baba ile Sucaettin Veli arasında bağ kurulmak istenmesi aşağıdaki kayıtlardan doğmuş olabilir.

Bu gün Kırıkkale iline 10 Km. güneyde bulunan Hasan dede kasabası- na adını veren Alevi ermişi Hasan dede oğullarından Rahmetli Halil Demiran'ın verdiği önemli bir bilgi var; Hasan dede oğulları yol olarak Otman Baba'ya bağlı imişler. Bir başka tanımla Hasan dede, Otman Baba Halifelelerindenmiş. Ancak Otman Baba müritleriyle birlikte Dimetoka'ya gidince Hasan Dede evlatlarını Sucaeddin Veli'ye ısmarlamış. Bu nedenle şimdilik onlardan el alıyorlarmış.

10 Nejat Birdoğan. Otman Baba ve Velayetnamesi. Syf. 104, 1. Uluslararası Türk Dünyası ve Evliyalari kongresi.

Bu sözlü bilginin tarihsel olaylar bakımından bir değeri olamaz. Hasan Dedenin gerek Sucaeddin Veli'den ,gerekse Otman Baba'dan 130 yıl sonra yaşadığı göz önüne alınırsa Hasan dede'nin aldığı elin Sucaeddin Veliden değil de onun ardalarından alması daha akla yakındır.¹⁰

Bu kaydın bir kısmı Akyazılı tarafından da müritlerine söylenmiştir.

"Biz şarap içmeyi yasaklamayacağız, kadınlara ferace de giydirmeyeceğiz, mum yakmayı da yasaklamayacağız, burada İslamiyeti zorla kabul ettirmişler. Hristiyanlar Hz. Ali'nin mezhebini gönüllü olarak kabul etsinler. Taraftarlarımızı çoğaltmak için, burasının yerli kadınlarıyla evlenip, çocuk yetiştirin. Buradaki, insanlar bir Demir Baba bekliyor. O'nu onlara biz vereceğiz. O, derviş bir Baba ve burada yerlilerden soylu aile kızı olan anadan doğacak. Bu mürşit, Demir Baban'nın tüm şan ve şöhretini miras olarak alıp, bizim adımızı şanımızı yüceltecek".¹¹

(Günümüzde halen Otman Baba erkânını uygulayan ve yolu sürdüren BABAİ Babaları, İstanbul'da Taki Baba, İstanbul/Bakırköyde, Hakkı Saygı Baba, İstanbul/Zeytinburnu'nda Hayrullah Baba, Abdullah Tolay Baba Küçükçekmece de, Ali Gökbük Kanarya İstanbul, Hayrullah Aydın Zeytinburnu/İstanbul, Hüseyin Gazi Firuz Köy/İstanbul, Hasan Dinsever Yeni Çiftlik/Tekirdağ, Çorlu'da Ahmet Kasaboğlu Baba, Çorlu'nun Paşaalın köyüne Hüseyin Baba. Halil İbrahim Dişli Çorlu merkez, Hasan Rüzgar Zeytinburnu/İstanbul, Muzaffer Baba Lüleburgaz, Amir Kutlu İznik, Bayram Özhan Yenişehir/Bursa, Erbay Baba Edirne/Köşen Çiftliği.)

Bulgaristandaki BABAİ Babaları.

Haskova'da Hasan Baba ve Nizamettin Baba, Alanmahallede Talib Baba, Karamalar köyünde Hasan Baba, Kararlar köyünde Sadullah Baba, Bey köyünde Murtaza Baba, Balolar köyünde Hüseyin Baba, Kocaşlı köyünde Süleyman Baba, Sürmenler köyünde Hasan Baba, Elmalı köyünde Hasan Baba. Mesim mahallede Hasan Asar Baba, Selman Durmuş Baba, Murtaza Baba, Ali Baba, Hüseyin Baba, Hasan Baba, Mümin Baba, Kastıllarda Aliş Baba (Baş Baba), Veli Baba, Adem Baba, Mehmet Baba, İbrahim Baba, İsa Mürsel Baba, Hüseyin Baba, Adil Babadır.

Halk arasında Otman Baba, Bulut Baba Yağmur Baba diye de anılır.

11 Aleviler Hazırlayan. İsmail Engin/Erhard Franz *Ayhan Aydın.Bulgaristan da Alevilik -Bektaşilik üzerine Ahmet Hezarfen ile bir söyleşi. Syf. 180.

Şeyh Bedreddini erkânında "Gelelim şah Otman babaya gökyüzünde 7 yıl bulut sürmüş. Kem bulutlara gelirse dağlara taşlara medetsiz kırlara atıvermiş ola Otman babadan isteyen canlar mahrum kalmaya" diye bir bölüm vardır.

Amuca Bektaşîlerinin bulunduğu Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesinin Yen Bedir köyü Tekkesinde Ali Haydar Harpaslan Baba gülbenklerinde "Otman Baba kem bulutları dağlara taşlara göndersin" diye dualarında yer vermektedir.

Musahipsiz nasip erkânı uygulayan Hasköy BABAILER den notlar.

{Bu toplum KOÇAŞLI aşiretindendir. Otman Baba Bektaşîlerinde bacıların başlarında eşarp veya çemberler erlerin başlarında taç olması gerekiyor. Bu uygulamanın Şeyh Bedreddinilerde de olduğunu belirtelim.}

Bir yıl içinde Birlik, Nevruz ve Muharrem muhabbetleri yapılıyor. Bunun haricinde nasipler ve adak kurbanları muhabbetleri vardır.

Her can muharrem evveli tekbir muhabbetinde hizmet gördürür. Tekbire hizmet görme veya Baş okutma da denilmektedir.

Nasip alacak kişiler nasip alacağı günün sabahı kurbanını Dede, çırakçı, zakir, gözcü, kurbançı ve diğer önemli hizmet sahipleriyle beraber kurbanı tekbirler.

Bu arada MEYDAN ÇERAĞI uyarılır.

Önce meydana nasip evveli rehber eşi ile birlikte gelip niyaz ediyor. Niyazları babaya ve bacı anaya daha sonra cümle canlara oluyor. DEDE ye niyazını burada bazı kişilerin yanlış anlayacağı ve tarikat sırrı olarak bilindiğinden yazmıyorum.

Çırakçı Dede önüne gelince niyazını yaparak چراغ Dede önüne getirerek çırakları uyarır. Çırakçının چراغ uyarmadan evvel Dede: Aranızda küskün, dargın alacaklı var mı diye 3 defa sorar. İtiraz edilmezse her kez Eyvalah diyerek çırakçının چراغ uyarmasını sağlarlar. Burada her hangi bir can alacağı veya dargınlığı var ise, o meydanda haklaşmadıkça ve bu işlem olmadıkça o meydanda oturmaz. Haklı alacağını almadan yani haklaşmadan چراغ uyarılamaz.

Bu Çerağda üç adet چراغ vardır. Bu üç چراغ Allah'ın, Muhammed'in ve Ali'nin nurlarını temsil eder.

Otman Baba Bektaşilerinde mürşitlere Dede denilmektedir. Diğer makamlarda görev alanlara görevinin adı ile hitap ediliyor. Trakya'da dil alışkanlığı ile Dedelere, Baba da diyen olmaktadır.

Otman Baba Bektaşilerinde Dem vardır. Demler dede önünde hazırlanıyor. Saki tarafından verilmekte ama Dede tarafından idare edilmektedir. Bu bize yine Şeyh Bedreddinilerin demlerini Babaların önünde yani meydanda hazırlamalarını hatırlattı. Esasında Trakya da 6 adet Ehli Beyt tarikatının 3 adedini girip gördüm. Kalan 3 adedi ile gerekli bilgilerim olmasına rağmen gözüm ile görmedikçe onların uygulamaları hakkında yorum yapmıyorum. Rehber: aynı zamanda yol atasıdır. Rehberin eşi yol anasıdır. Rehber (Yolatası ve yolanası) Yola yeni girip nasip alacak olan talibe yol ve erkan usullerini talim ettiren kişilerdir. Saki, Mürşit sofrasında oturmaktadır. Rehberler, nasip alacak canlar ve gözcüler mutlaka yalın ayak durmaktadır.

Nasip alacak er ile bacıların bellerinde kuşak bağlıdır. Bu kuşak bağlamanın Seyyid Ali Sultan Bektaşilerinde olduğunu burada belirtelim. Bu kuşak diğer tarikatlardaki tığbent yerine geçmektedir. Rehber babaya getirilirken arada okunan tercümanlarda ayaklar tarikat deyiimi ile mühürlüdür.

Hakkı Saygı bu nasip erkânında boynunda tığbendinden tutarak getirir demektedir. Bizim gördüğümüz cemde el ele el Hakka şeklinde idi. Deliorman Babaileri bazı gerekli erkan değişiklikleri yapmışlardır. Bunda da Balım Sultan erkânını örnek almaktadırlar.

Mürşite varıncaya kadar rehber 7 defa görevi icabı bazı tercümanlar okur.

Burada canın başında buluna ve adına taç denilen (Bazıları Farih te demektedir), halk arasında hareke (Balım Sultan Bektaşilerinde) denilen bu başlığı olur olmaz yerde bırakmamasını yere düşürmemesi yani bunu layık olduğu şekilde saklaması istenmektedir. Bu taç hizmet görmede mutlaka canın yanında kuşağı ile birlikte değildir.

Burada bizim gördüğümüz nasip erkânında 7 defa da gelmesi 7 ayakta teslimiyet Otman Babalarının 7 terkli taç giymeleri çeşitli kaynaklarca doğrulanmaktadır.

Bir mürşit veya yola hizmet etmiş görevli hatta nasipli canlar tacları ile gömülmektedir. Bu uygulama Balım Sultan Bektaşilerinde harekesi tığbendi Baba veya derviş olduğu ise Bektaşî tacı teslim taşı ile gömülür. Bazı mürşitler taclarını ardından gelen mürşitlere verilmek üzere vasiyet yaparak sadece hareke ve tığbentleri ile gömülmektedir.

Nefeslere Kur'an denilmektedir. Nefeslerin Şah beyitlerinde Dedeler kısa bir dua yapmaktadır. Bu nefesi yazan kişiye kısa da olsa bir saygı şeklinde algılanabilir.

Biz muhabbetin ilerlediği safhalarında Dede makamı haricinde post sahiplerinin gerektiği zaman makamlara layık ise yükselebilmeleri olabilir mi dediğimiz de "Bir koyundan iki post çıkar mı?" diyen olduğu gibi ömrünü çoğunu bu yola hizmet etmiş Murtaza Ali Mert Dede neden olmasın her makam sahibi bu yolda hizmet edebilir, gerektiğinde yol için hizmet için dede de olmasında sakıca görmüyorum. Bizim yolumuz da zor yoktur. Makamlarda hizmet edecek her kişi ye dede makamı açıktır. Halk istedikten sonra olabilir demişti. Halkında çoğunluğu yol için bu görüşü kabul etti. Biz sadece bir fikir vermek amacı ile not etmiştik.

Bir can veya dede dahi mürşit makamından kısa el ile niyaz ile müsaade alıyor geldiğinde de aynı şekilde saygı ile geldiğini seyranın bittiğini چراğın olduğu yere belirtiyor.

Bizleri oraya götüren ve bizi orada mihman olarak kabul eden tüm herkese şükran borçluyuz. Allah yollarını daim etsin tuttukları elden etmekten ayırmasın. Dileriz bu vatan üstünde her kişi Dileyen her kez dilediği gibi ibadetinde serbest ve karşısındakine saygılı olsun.

AKYAZILI SULTAN'a bağlı olanlar.

Akyazılı Sultan: Bektaşîler arasında yaygın bir söylentiye göre Akyazılı Sultan Hacı Bektaş Veli ardalarındandır. XVI. yüzyılda yaşamıştır. Asıl adı İbrahim'dir. Otman Babanın yol evladıdır. Onun Hakka yürümesi ile (1477-1478) yerine geçmiştir.

1495 yılında bir kutup olarak üni çevreye yayılmıştır. Karadeniz kıyılarında Eski Romanya, şimdiki Bulgaristan topraklarında Varna'nın biraz kuzeyinde Balçık yakınında yatmakta olduğunu söylerler. Kocaeli iline bağlı bir Akyazılı ilçesi var. Akyazılı Sultanın buralı olması da düşünülebilir.¹²

Bunlara bağlı olmamakla beraber ayrı olan ÇEŞMELİ köyü AK-YAZILI'ya bağlı olanlarda Babailerden farklı değildir.

Bulgaristan'ın Varna vilayetine bağlı Şumlu ilçesine bağlı Aşağı Kumluca köyü halkının Akyazılı erkânına bağlı olduklarını biliyoruz. Bu köyün

¹² Bedri Noyan. Balkanlarda Bektaşîlik. I .Akyazılı,Otman baba ve Demir Baba. Cem dergisi. sayı 1. Syf 58 den alıntılar yapılmıştır.

Otman Baba Bektaşilerinde mürşitlere Dede denilmektedir. Diğer makamlarda görev alanlara görevinin adı ile hitap ediliyor. Trakya'da dil alışkanlığı ile Dedelere, Baba da diyen olmaktadır.

Otman Baba Bektaşilerinde Dem vardır. Demler dede önünde hazırlanıyor. Saki tarafından verilmekte ama Dede tarafından idare edilmektedir. Bu bize yine Şeyh Bedreddinilerin demlerini Babaların önünde yani meydanda hazırlamalarını hatırlattı. Esasında Trakya da 6 adet Ehli Beyt tarikatının 3 adedini girip gördüm. Kalan 3 adedi ile gerekli bilgilerim olmasına rağmen gözüm ile görmedikçe onların uygulamaları hakkında yorum yapmıyorum. Rehber: aynı zamanda yol atasıdır. Rehberin eşi yol anasıdır. Rehber (Yolatası ve yolanası) Yola yeni girip nasip alacak olan talibe yol ve erkan usullerini talim ettiren kişilerdir. Saki, Mürşit sofrasında oturmaktadır. Rehberler, nasip alacak canlar ve gözcüler mutlaka yalın ayak durmaktadır.

Nasip alacak er ile bacıların bellerinde kuşak bağlıdır. Bu kuşak bağlamamın Seyyid Ali Sultan Bektaşilerinde olduğunu burada belirtelim. Bu kuşak diğer tarikatlardaki tığbent yerine geçmektedir. Rehber babaya getirilirken arada okunan tercümanlarda ayaklar tarikat deyimi ile mühürlüdür.

Hakkı Saygı bu nasip erkânında boynunda tığbendinden tutarak getirir demektedir. Bizim gördüğümüz cemde el ele el Hakka şeklinde idi. Deliorman Babaileri bazı gerekli erkan değişiklikleri yapmışlardır. Bunda da Balım Sultan erkânını örnek almaktadırlar.

Mürşite varıncaya kadar rehber 7 defa görevi icabı bazı tercümanlar okur.

Burada canın başında buluna ve adına taç denilen (Bazıları Farih te demektedir), halk arasında hareke (Balım Sultan Bektaşilerinde) denilen bu başlığı olur olmaz yerde bırakmamasını yere düşürmemesi yani bunu layık olduğu şekilde saklaması istenmektedir. Bu taç hizmet görmede mutlaka canın yanında kuşağı ile birlikte olmalıdır.

Burada bizim gördüğümüz nasip erkânında 7 defa da gelmesi 7 ayakta teslimiyet Otman Babalarının 7 terkli taç giymeleri çeşitli kaynaklarca doğrulanmaktadır.

Bir mürşit veya yola hizmet etmiş görevli hatta nasipli canlar tacları ile gömülmektedir. Bu uygulama Balım Sultan Bektaşilerinde harekesi tığbendi Baba veya derviş olduğu ise Bektaşî tacı teslim taşı ile gömülür. Bazı mürşitler taclarını ardından gelen mürşitlere verilmek üzere vasiyet yaparak sadece hareke ve tığbentleri ile gömülmektedir.

Nefeslere Kur'an denilmektedir. Nefeslerin Şah beyitlerinde Dedeler kısa bir dua yapmaktadır. Bu nefesi yazan kişiye kısa da olsa bir saygı şeklinde algılanabilir.

Biz muhabbetin ilerlediği safhalarında Dede makamı haricinde post sahiplerinin gerektiği zaman makamlara layık ise yükselebilmeleri olabilir mi dediğimiz de "Bir koyundan iki post çıkar mı?" diyen olduğu gibi ömrünü çoğunu bu yola hizmet etmiş Murtaza Ali Mert Dede neden olmasın her makam sahibi bu yolda hizmet edebilir, gerektiğinde yol için hizmet için dede de olmasında sakıca görmüyorum. Bizim yolumuz da zor yoktur. Makamlarda hizmet edecek her kişi ye dede makamı açıktır. Halk istedikten sonra olabilir demişti. Halkında çoğunluğu yol için bu görüşü kabul etti. Biz sadece bir fikir vermek amacı ile not etmiştik.

Bir can veya dede dahi mürşit makamından kısa el ile niyaz ile müsaade alıyor geldiğinde de aynı şekilde saygı ile geldiğini seyranın bittiğini cırağın olduğu yere belirtiyor.

Bizleri oraya götüren ve bizi orada mihman olarak kabul eden tüm herkese şükran borçluyuz. Allah yollarını daim etsin tuttukları elden etmekten ayırmasın. Dileriz bu vatan üstünde her kişi Dileyen her kez dilediği gibi ibadetinde serbest ve karşısındakine saygılı olsun.

AKYAZILI SULTAN'a bağlı olanlar.

Akyazılı Sultan: Bektaşîler arasında yaygın bir söylentiye göre Akyazılı Sultan Hacı Bektaş Veli ardalarındandır. XVI. yüzyılda yaşamıştır. Asıl adı İbrahim'dir. Otman Babanın yol evladıdır. Onun Hakka yürümesi ile (1477-1478) yerine geçmiştir.

1495 yılında bir kutup olarak ünü çevreye yayılmıştır. Karadeniz kıyılarında Eski Romanya, şimdiki Bulgaristan topraklarında Varna'nın biraz kuzeyinde Balçık yakınında yatmakta olduğunu söylerler. Kocaeli iline bağlı bir Akyazı ilçesi var. Akyazılı Sultanın buralı olması da düşünülebilir.¹²

Bunlara bağlı olmamakla beraber ayrı olan ÇEŞMELİ köyü AKYAZILI'ya bağlı olanlarda Babailerden farklı değildir.

Bulgaristan'ın Varna vilayetine bağlı Şumlu ilçesine bağlı Aşağı Kumluca köyü halkının Akyazılı erkânına bağlı olduklarını biliyoruz. Bu köyün

¹² Bedri Noyan. Balkanlarda Bektaşîlik. I .Akyazılı,Otman baba ve Demir Baba. Cem dergisi. sayı 1. Syf 58 den alıntılar yapılmıştır.

yakınında Bakkalova köyü varmış. Akyazılıların bir kısmı hala İstanbul'da Zeytinburnu ve Bahçelievlerde vardır. 1927 yılında Çeşmeli ve Sel Veli çiftliklerini satın alarak ÇEŞMELİ köyünü kurmuşlar. Daha sonraki yıllarda gelip yerleşenler olmuş. Hala Aşağı Kumluca köyünde akrabalarının var olduğu, erkânın sürdüğü söyleniyor. Çeşmeli ve Sel Veli çiftliklerinin sahibi Ragıp Paşa imiş. Bu yörede pek çok yerleşim bu kişiye aitmiş. Kendilerini Hazreti Pire yani Hacı Bektaş'a bağlı göstermektedirler. Muharrem Tezol Baba Sultan Sucaettin'e bağlanmalarını ise bize mektupla ve şahsen konuşmamızda verdiği bilgilere göre yazıyoruz.

Biz erkân olarak Balım sultan erkânına yakın bir uyguluyoruz. Bizim erkânımız zamanla lider seçerken Seyyidlerden el almaya başlamış. Bu uygulama aynen devam etmektedir. El almamıza rağmen biz Akyazılı erkânını uygulamaktayız demektir. Yinede Eskişehir'deki Sultan Sucaettin postnişinin erkânı ile benzer yönlerimiz vardır. Aslında bir gönül olarak tüm erkânları incelediğimizde %70'e yakın benzerlikleri bulmak mümkündür.

Biz Hacı Bektaş'ın Babai koluyuz, zamanla Hacı Bektaştan uyaracak Seyyid bulamadıklarından Nevzat Demirtaş dede ye bağlanılmıştır. Bir babanın seçilebilmesi için o yöre halkının bu kişiyi kabul etmesi istemesi gerekmektedir. Her yönü ile güzel ahlaklı ve yüz kızartıcı suçu olmaması gerekmektedir. Erkanlarında 12 hizmet aynen uygulanmaktadır. Akyazılı Sultan Bektaşılığına girecek bir can önce cebrail kurbanı ile ikrar alır. Ardından bir müddet sonra koç kurbanını keserek bir babadan ikrarını alır. Ve en son olarak musahip kardaşını belirler musahip nasibini alır. Belli bir süre musahipli olarak 12 makama hizmet görür. Eğer ihtiyaç varsa ve halkın rızası da varsa Baba adayı olarak belirlenir. Trakya'da tüm tarikatlarda olduğu gibi eşinin rızası olamadan Baba olamaz. Eşi Hakka yürüyen babanın evlenmesinde bir sakınca yoktur. Musahip i Hakka yürütmesi bile babalığını engellememektedir. Erkana göre kendine musahip bulur. Bektaşiliğin temel öğelerinden 4 kapı kırk makamı bilip uygulamalı imiş. Kısacası gönül gözü Hak için açık olmalı imiş. Babalar, diğer canlardan ve hizmetlilerden farklı olarak yeşil 12 dilimli taç takarlar. Canlar ve diğer görevli erler beyaz 12 dilimli taç giyerler. Kadınlar şalvar giyer ve fita takarlar. Babai kolları içinde en büyük farklarının semahlarında olduğunu söylemektedirler. Aslında Çorlu Babaisi olarak adlandırılan OTMAN BABA lılar ile erkânlarımızda çok farklı bir ayrılıkları yok demişti. Yola girmek ve musahip kardeşi olmaya BLEZER demektedirler.

Babalar her yıl koç keserek Neyzat dede ye hizmet tazelerler. Eğer baba erenlerin hali vakti iyi değilse canlar tarafından maddi manevi katkılar yapılır. Babalık babadan oğula geçmemektedir. Yinede bir babanın Hakka yürümesinden sonra bazen oğlunun baba yapıldığı görülmektedir.

Trakya da halen erkân yürüten Bektaşî ve Bedreddinilerde niyazlar da benzerlik olmasına rağmen farklıklar görülmektedir. Bu bize her toplum veya inanışın kendine has bazı özellikler ile kendilerini tanımlamak istemeleri veya o günün şartlarına ve inancına göre uyarlamalar yapılmış. Günümüze değişmeden gelen en büyük özelliklerinden biri de tarikatların niyaz sistemleridir. Erkânlarda kısama veya ilaveler her zaman olmuş hatta günümüzde de yaşanmaktadır. Ama niyaz ve niyaz şekillerinde değişmeler olmamıştır.

¶Halen Trakya ve Balkanlarda bulunan ÇARŞAMBALI ve PERŞEMBELİ olarak tanımlanan büyük bir ihtimalle Demir Baba muhipleri olduklarını sanıyoruz. Çünkü bu toplumların liderlerinden ve muhiplerinden kesin bir bilgi bulamadığımız için sadece adlarını verebiliyoruz. Çarşambalı ve Perşembelilerin Bulgaristan'da Baltacı Yeni Köy de 2 baba Çarşambalı, Kalebina da 1 baba Çarşambalı, Dulova da 2 baba Çarşambalı imiş. Çarşambalılar Hazreti Fatmanın doğum gününü Çarşamba günü olarak kabul ettikleri için bu adla anılır olmuşlar.¶

Bu toplumların büyük bir ihtimalle Babailer gibi iki farklı toplumun aynı inançta birleşmesi olabilir. Trakya da Edirne ye bağlı Musulca ve Tekirdağ ilinin Çorlu ilçesinin Çesmeli köylerinde var olduğunu biliyoruz. Erkân yönünden elimizde bir bilgi yoktur.

¶Ayrıca Nakşibendi Bektaşîleri olarak kendilerini tanımlayan halen erkân yürüten bir liderlerinin varlığını tespit edemediğimiz bu toplumlar da geçmişte yakın zamanda nasıl bir uygulama yapıldığını tespit edemedik. ¶

Trakya ve Balkanlarda halen devam etmekte olan ve kaybolma noktasında bulunan tarikatlar planlı programlı bir şekilde en ince detaylarına kadar incelendiğinde pek çok konuya ışık tutacaktır. Dileğimiz bu tür çalışmanın en kısa zamanda yapılmasıdır.

TRAKYA'DA TARİKATLARIN ZAYIFLAMASINA VE TÖRELERİN ZAYIFLAMASINA YOL AÇAN NEDENLER VE SEBEPLERİ

(Liderler açısından)

1. Tarikat liderlerinin ve yardımcı kadrolarının olgun kişilerden olmayışları benlik ile birliği birbirinden ayırt edememeleri önemli nedenler arasında sayılabilir. Ayrıca tarikat bünyesinde makam sahibi olanların makamlarının kıymetini bilmemeleri, ciddi olarak bu işi gönülden yapmamaları da etkenler arasındadır.

2. Gelişen dünya şartlarına göre tarikat kurallarının topluma uyarlanmasında ve uygulamasında, gerekli düzenlemelerin zamanında yapılmamasından doğan rahatsızlıkların giderilememesinden dolayı bir çözüm bulunamaması etkenlerin arasında yer almıştır.

3. Tarikat liderlerinin seçilmesinde hatır gönül kırmamak için ehli yerine layık olmayanların getirilmeleri, bundan doğan ikiliklerin başlangıçta daha önlenememesi tarikata ve içinde bulunduğu toplumlara zararlı olmuştur.

4. Soya dayanan tarikatlarda ehli yerine evladiye kuralının geçerli olduğu toplumlarda, bunu zaman şartlarında idrak edemeyenlerin çıkardığı hoşnutsuzlukların giderilememesi, kuralın tam olarak halk tarafından bilinmemesi, gönülsüz kişilerin de bunu fırsat bilerek bulundukları topluma telafisi olmayacak zararlar getirmiştir.

5. Tarikat kurallarının iyi bilinip uygulanamaması nedeniyle yapılan yanlış uygulamaların bilerek veya bilmeyerek uyarlanmak istenmesi nedeni ile çıkan rahatsızlıkların çözüm yerine uygulamanın savunulması tatsızlıklara yol açmıştır.

6. Bazı tarikatların kendi toplumlarından veya köylerinden birini tarikat lideri Mürşit (Baba) olarak seçememeleri, dışardan gelecek liderlere göre uygulamaya gitmeleri uzaktan kumanda ile yönetilme durumuna düşmeleri, bu uygulamaya seyir kalmaları olumsuz olmuş ve hala da olmaktadır. Bektaşîliğin Babagân kolu lideri merhum Dede Baba SALİH BEDREDDİN NOYAN şahsen benimde bulunduğum muhabbette "En iyi Mürşit Sizin en yakınınızda olanıdır" demişti.

Bu tür uygulamaların zaman içerisinde orada bulunan ocakların kapanmasına toplumun yozlaşmasına yol açmaktadır. Ulaşımın zor olduğu dönem-

lerde bu tür uygulamanın etkisiyle bir çok ocaklar kapanma noktasına gelmiştir. Kendi bünyesinden yetişenlere itibar edilmeyişi dışardan gelene itibar olayı tüm Trakya tarikatlarının bünyesinde yaşanan kötü bir uygulamadır. Bu tür uygulamaların günümüzde bırakılması gerekmektedir. Kapanan ocaklarda genel durum hiçte iç açıcı değildir.

7. Tarikat liderlerinin belli bir merkezde bulunması sonucu uygulama ve idare şeklinde bir takım aksaklıklara yol açmış. Geleneklerin bozulması başlamış. Tarikat bünyesindeki makamlara gelecekte seçilecek kişilerin belli seviyelerden yukarıya çıkamamaları veya çıkmak istememeleri bazı sakıncaların doğmasına neden olmuştur. Bu gün hala günümüzde bu tür görevleri üslenenlerin ilkokul seviyesinde olması düşündürücüdür. Bu kişilerin bu görevlerde yaşadıkları zorluklar ve fedakarlıklar maddi yönü ile değil manevi yönü ile değerlendirilmelidir. Onların bu hizmetlerinden dolayı onlara minnettarız. Bu yola lider kadrolarına zengin ve tahsilli kişilerin talip olmaması olumsuz etkindir. Rahatını ve etrafının baskısını düşünen bu tür kişiler acaba kendilerine saygı duyuyorlar mı? Yinede bu türün dışında tahsilli ve zengin kimselerin lider kadrolarında hiç yer almadığı söylenemez. Ama ne yazık ki büyük çoğunluk bu fikir ile gitmektedir. Bunun yanı sıra tahsilli tarikat ehli kişilerin meslekleri dolayısıyla belli bir yerde bulunamamaları çevre faktörünün de oluşmamasına yol açması ile engel teşkil etmiştir.¹³

"Trakya da tüm Bektaşî tarikatları ve Şeyh Bedreddinilerin ortak sorunu günümüzdeki olumlu sonuçlara ve azalan baskı ve kınamaların aksine ters giden bir durum da gençliğin bu inanışlara bakış açısı ve katılımı azalmaktadır."

Son sözümüzü Derviş Yunus'un deyişi noktalyoruz.

DERVİŞ YUNUS söyler sözü

Yaş doludur iki gözü

Bilmeyen ne bilsin bizi

Bilenlere selâm olsun

13 Refik Engin Trakya'da tarikatların zayıflamasına ve törelerin zayıflamasına yol açan nedenler ve sebepleri. Nefes Dergisi, 1996 yılı mart ayı 29. sayısından alıntılar yapılmıştır. Bazı maddeleri bu konunun yayım sonrası daha genişleterek yazılmıştır.

Alfabetik olarak kaynak kişilerin listesi.

1. Ali Haydar Harparslan. Yeni Bedir. 1936. İlkokul. Balım Sultan'a bağlı Babagân kolu Bektaşî Babası
2. Ali Sezer. 1945. İlkokul. Balım Sultan'a bağlı Babagân kolu Bektaşî Babası
3. Bektaş Erol. 1917. Çeşmekolu. İlkokul. Balım Sultan'a bağlı Babagan kolu Bektaşî Babası
4. Burhan Sütcan. Seyyit Ali Sultan Kızıldeli Bektaşî Dedesi.
5. Emin Gümüştas. Yunanistan/Gümölcine 1941. İlkokul. Kızıldeli Bektaşî Post Babası
6. Fehmi Tuncay. 1937. İlkokul. Kılavuzlu köyü Tekirdağ. Balım Sultan Babagân kolu Bektaşî Babası.
7. Habib Özkaynak. 1929. Deveçatağı. Kırklareli. Şeyh Bedreddini Dedesi.
8. Hakkı Saygı. Otman Baba (babai) Bektaşî Babası.
9. Halil Tiryaki. 1929. İlkokul. Tekirdağ/Kılavuzlu. Balım Sultan Babagân kolu Trakya Halife Babası.
10. Hamza Koçerdin. Alvanar/Bulgaristan. 1915-1997. İlkokul. Ali Koç Babahılarda Baba
11. Hasan Erol (Seyyit Ali Sultan Kızıldeli Bektaşî Muhip.)
12. Hasan Güner. Kırklareli Karıncak. 1932. İlkokul. Balım Sultan Babagân kolu Bektaş Babası.
13. Hasan Orhan. 1936. İlkokul. Tekirdağ/Kılavuzlu. Balım Sultan Babagân kolu Bektaşî muhibi.
14. Hasan Yıldız. 1936. Kırklareli/Ahmetler. İlkokul. Balım Sultan Babagân kolu Bektaşî Babası.
15. Hayrullah Karpaz. İlkokul. 1934. Ali Koç Baba Bektaşî muhibi.
16. İbrahim Ercan Ali Koç Baba Bektaşî muhibi. Rehber.
17. Kemal Özcan. 1930. Yunanistan/Babalar. İlkokul. (Seyyit Ali Sultan Kızıldeli Bektaşî Post Babası.)
18. Kısmet Aktaş 1929. Turgut Bey. L. Burgaz. Şeyh Bedreddini Babası.
19. Lütü Aykut. İstanbul. 1940. İlkokul. Seyyit Ali Sultan Kızıldeli Bektaşî Dedesi.
20. Mehmet Şilli. Balım Sultan Babagân kolu Bektaşî muhibi.
21. Muharrem Tezol. 1944. Lise. Çeşmeli. Çorlu Ak Yazılı Sultan Bektaşî Babası. (babai)

22. Murtaza Ali Mert. Otman Baba Bektaşîlerinde Dede (Hasköy) 1922 İlkokul
23. Mustafa Barlas. Seyyit Ali Sultan Kızıldeli Bektaşî çırakçı Babası.
24. Mustafa Bülbül. 1923. Alvanar/Bulgaristan. Okur yazar. Ali Koç Baba Vekil Babası.
25. Mustafa Çetin. Seyyit Ali Sultan Kızıldeli Bektaşî Dedesi.
26. Muzaffer Sevgili Kırklareli ilkokul. 1935. Şeyh Bedreddini Kurbancı Dedesi.
27. Nafiz İnal. 1937. Tekirdağ/Kılavuzlu. İlkokul. Balım Sultan Babagân kolu 23 Bektaşî dervişi.
28. Selahattin Dağ. 1940. Kırklareli/Topçular. İlkokul. Şeyh Bedreddini muhibi.
29. Turan Yılmaz. 1944. Çorlu. İlkokul. Otman Baba Bektaşîsi Dervişi.
30. Yaşar Yaşa. 1917. Kırklareli/Devletliagaç. İlkokul Şeyh Bedreddini Vekil Babası.
31. Zeki Onaran. 1940. İstanbul. Deniz Bando emekli Ast. Subayı. Balım Sultan Bektaşî Babagân kolu İstanbul ili Halife Babası.